VILNIUS. Antradienis, 1928 m. gegužes m. 1 d. II metai.

VISŲ ŠALIU PROLETARAI, VIENYKITES!

Pirmyn!

№ 8—9 (15—16)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

DVISAVAITINIS SOCIALDEMOKRATU ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrzynka Nr. 115. Nr. kaina 20 skt. Užsieniuose dvigubai.

„PIRMYN“ redaguoja REDAKCINE KOMISIJA

Interesantus redakcija priimineja kasdien, išskiriant šeštadienius, nuo 4—6 v. p.p. Adr.: Kijowska 2—27.

Gegužės Pirmoji.

ŠALIN FAŠIZMAS!

Tegyvuoja Gegužės Pirmoji — Darbo Žmonių Solidarumo ir Kovos Šventė!

Tegyvuoja Darbo Žmoniu Tvarkoma Socialistine Lietuvos Respublika!

Gegužes Pirmoji, kuri jau nuo 1890 m. švenčiama kaipo darbo žmonių švente, savo esmej yra labai ankštai susijusi su tuo revoliuciniu pradu, kuris gludi visos gamtos reiškinių eigoj. Jeigu sakoma, kad gegužine darbo žmonių švente, diena—visos gamtos atgimimo, diena, kurioj iš ilgo, žiemos [illegible] miego atbunda jaunos, galingos kurios [illegible] gamtos pajegos — yra revoliuciniu gyvybes triumfu, paseliu ateities idejų — tai tas nera paprasta fraze arba šiaip sau simbolis. Darbo žmones pasirinko sau gamtos pavasario šventę—per savo šventę, nes milžiniškoj istorijos eigoj jiems teko suvaidinti panaši revoliucine role, kaip pavasariuj gamtos raidos procese. Socializmo uždaviniu kaip tik ir yra išvadavimas jaunų kuribiniu visuomenes pajegų iš žiaurios kapitalo vergijos, sukurimas [illegible] tobulesnio tiesos pasaulio, siekimas aukštesnių ir turtingesnių žmonijos sugyvenimo formų. Todel [illegible] kad [illegible] socialistine darbo žmonių švente, savo esmej yra revoliucine pavasario švente.

Gegužes Pirmają, kurią švenčia viso pasaulio darbo žmones, reikalinga išskirti iš tos eiles švenčių, kurios yra apvaikščiojamos visos žmonijos atskirų tautų ir t. t Visos tos šventes turi vieną bendrą bruožą: jos yra pašvęstos tam tikram praeities momentui pamineti. Religines šventes, savo tikslu, turi [illegible] nors [illegible] momento iš religijos istorijos. Pav. Kristaus gimimą, arba jo pasakingą prisikelimą. Tautines šventes savo [illegible] kio nors svarbaus momento iš praeities. Šventes revoliucines—nukreipia musų mintis į dienas triumfo ir pergales revoliucines idejos. Bet visos tos šventes priklauso praeičiai, į kurią tokiais atvejais ir esti kreipiamos žmonių mintys ir akys.

Visai kitaip yra su Gegužes Pirmąja. Tarpe to begalinio skaičiaus švenčių, Gegužes Pirmoji švente turi visai skirtingą pažymi ir yra visai skirtinga savo esmej. Ta darbo žmonių švente yra vienintele švente pašvęsta savo visumoj ateičiai. Nes tą dieną, visos mintys nukreipiamos į kilnius Rytojaus idealus. **Tai yra vienintele diena metuose, kur galingas darbo pasaulis metęs visas dirbtuves išeina pareikšti visam pasauliui, kad jis tiki į savo pergalę, tiki į žmonijos prisikelimą iš to kraujo, skurdo, melagystes ir apgaules buržuazinio pasaulio, tiki į savo pajegomis kuriamą Naują Socialistinį Rytojų.** [illegible] revoliucin[illegible] [illegible] akyse, [illegible] tas Rytojus nebetoli, kad jis ateis pasaulin taip pat [illegible] ir kilniai. [illegible] [illegible] savo revoliucingumu, gilia revoliucinia prasme—Gegužes Pirmoji ir yra itin brangi viso pasaulio darbininkijai. Nes įsigilinę į tos šventes esmę, mes pamatysim, kad ji savy apima visus tuos socializmo idealus, kurių įgyvendinimo pasauly šiandien siekia visi, kam rupi žmonijos išgelbejimas iš dabartinių kapitalistines santvarkos sąlygų, kuriose ji pasmerkta žugimui. Todel nenuostabu, kad Pirmosios Gegužes švente yra [illegible] ma visame pasauly, kur tik darbo žmones yra iškovoję sau bent elementariškiausias teises. [illegible] ži[illegible] darbininkai pareiškia **tarptautinį darbo žmonių solidarumą,** rišanti juos socialistinemis mintimis bendrai ir atkakliai kovai.

Tiesa, pasaulinis karas padarė dideles žai-

zdas tarptautinei socializmo idejai. Tos žaizdos dar ir po šiai dienai nera visai užgijusios. Darbininkų šeimoj viešpatauja savytarpe kova. Šiandien gyvuoja du darbo žmonių Internacionalai, kurie veda tarp savęs atkaklią kovą, inešdami nesantaiką i darbo žmonių tarpą ir tuomi silpnindami jų pajegas. Bet viena galime tvirtinti, kad jau šiandien gyvuoja viena bendra linija, kuria žengia viso pasaulio proletariatas. Ta linija remiasi ant bendro įvertinimo pokarinių sąlygų, ant supratimo veidmens ir atsokomingumo, kuri šiandien gyvenimas uždeda socialistiniam sąjudžiui. Be to, nežiurint socialistinių partijų skirtumo, jos pamokytos žiauraus karo, šiandien sutaria **kovoj prieš karą ir jo pasekmes**. Dabartinėj persilaužymo epochoj, gyvenimas ir sąlygos kuria naują, galingą Internacionalą, kuris pajėgs ir sugebės sutriuškinti kapitalizmo ir imperializmo siaubą. Nors to vieningo Internacialo **formaliai** nera, bet gyvenimas rodo, kad augantis tarp darbininkų solidarumas ir vienybė bendrai kovai—savaime jį kuria.

Lietuvos darbo žmonems, Lietuvos liaudžiai, kuri šiandien pavergta fašistinės diktaturos, Pirmosios Gegužes šventė, atgavus tautos nepriklausomybę. kaip ir neteko tinkamai švęsti. Nors liaudis aukavo savo gyvybes žiedus-jaunimą kovoje už nepriklausomybę, bet tą nepriklausomybę iškovojo ne sau. Juodžiausieji reakcijos gaivalai, kuriems caro laikais Lietuvos nepriklausomybe dargi galvon neateidavo—pasinaudodami darbo žmonių pakrikimu užsedo jiems ant sprando, stiprindami klerikalinę ir buržuazinę reakciją. Ir taip veik be jokių pertraukų tas reakcijos jungas Lietuvos darbo žmonėms tenka vilkti iki pastarųjų dienų, kurios pasidarė itin žiaurios. Per visą tą dešimtmetį, minint Gegužes Pirmąją, Lietuvos darbo žmonės tegalėdavo tik mintyse pasidžiaugti su visuo pasaulio proletariatu, salaukę savo šventes. Kovojant už tos šventes teises su reakcija, teko lieti darbo žmonių kraujas jau Nepriklausomos Lietuvos gatvese. Bet kova ligi šiai dienai dar nelaimeta. Šiemet per Gegužes Pirmąją, tur but, kaip ir pereitais metais, bus apskelbtas didesniuose Lietuvos miestuose apgulos stovis. Kauno komendantas jau dabar paskelbe, kad visokios demonstracijos ir mitingai tą dieną bus griežtai draudžiami. Bet nežiurint to, kuomet Gegužės Pirmąją veik visam kulturingam pasauly išsilies darbo žmonės raudonomis veliavomis į gatvę—mes, Lietuvos darbo žmonės, privalome bent mintimis su savo draugais gyventi, privalome susikaupti ir atkreipti savo jėgas kovai prieš siaučiančią musų krašte reakciją. Ta kova sunki, bet vis vien jos vaisiumi anksčiau ar veliau **turės buti Lietuvos socialistinė Respublika, įeinantį i tarpą didžiules visų tautų socialistinės šeimynos. Sukurti iš dabartinių neapykantoj paskendusių tautų solidarią, socialistinė tautų šeimyną,—yra pagrindiniu siekiu ir idealu viso pasaulio darbininkijos.** Tas privalo buti ir Lietuvos darbo žmonių idealu. Todel švęsdami Gegužės Pirmąją, kuri simbolizuoja tą socialistinį Idealą—mes kartu su visu Darbo pasauliu privalom jį prisiminti ir jam tą dieną pašvęsti.

Pirmosios gegužės šventė istorijos šviesoj.

Nuo tos dienos, kaip viso pasaulio darbininkija pradejo švęsti pirmąją gegužes kaipo savo sventę, praslinko veik 40 metų. Ta darbo žmonių švente buvo įvesta Antrojo Darbininkų Internacionalo pirmame kongrese Paryžiuj. 1889 metais ir nuo įvedimo dienos švenciama kaipo tarptautine darbininkijos svente.

Pirmosios gegužes dienoj, minetas Darbininkų Internacionalo kongresas, iškele ir tris pamatinius darbo žmonių kovos obalsius: 1) *8 valandų darbo dieną;* 2) *panaikinimą nuolatines kariuomenes ir kova prieš karus;* 3) *kovą už politines laisves.* Tokiu budu, Pirmosios Gegužes šventei nuo pat jos įvedimo dienos buvo duotas vis ne vien tik tarptautines darbo žmonių vienybes ir solidarumo antspalvis, bet kartu į tą sventę buvo Gejdeta ir darbininkijos kovos prasme. Reiškia, Pirmoji gužes svente yra *tarptautine darbo žmonių vienybes, solidarumo ir kovos švente* ir kaipo tokia, pirmą kartą ji buvo švenciama 1890 metais ir nuo tų metų tebera svenčiama iki musų dienų.

Visai nenuostabu, kad viso pasaulio buržuazija tos tarptautines darbininkų šventes labai bijosi ir kaip galedama ją slopina. Budavo atsitikimų, kad buržuazija visose šalyse tą dieną laukdavo revoliucijos ir stambesnieji kapitalistai, bijodami darbininkų pasirodymo gatvese su raudonomis vėliavomis, — apleisdavo didesnius miestus. Kitose gi šalyse buvo vartojamos didžiausios represijos pries pirmosios gegužes sventę. Nebudavo leidžiamos demonstracijos, policija įsibraudavo į demonstrantų eiles ir saudydavo darbininkus. Bet nežiurint visų reakcininkų pastangų pries augančią darbininkijos jegą — ta švente visur praeidavo karingu revoliuciniu upu ir įgijo sau pilietines teises. Tik laike didžiojo karo, kuomet buvo iškrikdytos darbininkų eilės, ir daugelis socialistinių partijų, pasidavusios sovinistinei patriotizmo įtakai, prisidejo prie karo — ta svente lyg ir buvo apmirus. Bet praužus didžiojo karo siaubui, nežiurint į tai, kad fašistine ir buržuazine reakcija vel, pakele galvą—darbininkų jegos pradeda vienytis, siaubui stipreti, o su jomis kartu atgime ir tarptautine darbininkų kovos švente. Šiandien visose kulturingesnese valstybese, kur darbo žmones yra labiau susiorganizavę, Pirmosios Gegužes švente praeina didžiausiu revoliucingumu. Tą dieną darbininkai meta visas darbo įmones ir, nešini raudoną pergales veliavą, revoliuciniu žingsniu iseina į gatvę, kad paminejus savo šventę. Taip švenciama Pirmosios Gegužes diena kulturingame pasauly, kur darbo žmones yra stiprial organizuoti, kur darbininkija stovi galutinos pergales isvakarese. Da-

bar pažiurekim, kaip savo šventę švenčia Lietuvoj darbo žmones.

Pirmosios Gegužes švente Lietuvoj.

Nežiurint, kad musų kraštas yra beveik vidury kulturingos Europos, bet jis yra toli atsilikęs nuo savo kamyninių valstybių: kaip Latvija, Estija, Suomija ir t. t. Atsilikęs visais atžvilgiais. Lietuvos liaudžiai, numetus vieną reakcijos jungą, tenka vilkti kitas. Tai, žinoma, nereikia aiškinti tuo, kad pas mus labai maža miestų darbininkijos ir, be to, ta pati ne kaip organizuota. Socialistinis judejimas Lietuvoj yra labai jaunas ir todel nenuostabu, kad jam nuolat tenka žengti sunkiu erškečių keliu, kovojant už savo elementariškiausias teises. Bet vis delto jis auga ir plečiasi, apimdamas vis platesnius darbo liaudies sluoksnius ir įgydamas didesnes svarbos bei reikšmes Lietuvos gyvenime.

Pirmą kartą Lietuvoj Pirmosios Gegužes švente buvo švenčiama mažame darbininkų burely 1892 m. Ta švente buvo švenčiamą, dabar Lenkų valdžioj esamoj Rytų Lietuvoj, Vilniaus miesto darbininkų, kurie susirinkę miške paminejo savo šventę. Veliau Pirmosios Gegužes švente buvo švenčiama plačiau, veik visoj Vilniaus apylinkej, kur miškuose susirinkdavo slaptai darbininkai ir darydavo tai dienai atatinkamus mitingus—pasikalbejimus, pasidalydami mintimis apie tolimesnes kovos priemones. Bet ligi 1869 m. ta švente neišeidavo viesumon. Gi 1896 metais, socialdemokratai išleidžia savo laikraštį *„Lietuvos Darbininkas"* ir ragina darbininkus švęsti Pirmosios Gegužes šventę. Tais metais, t y., 1896 m. 1 Gegužes įvyko pirmas Lietuvių socialdemokratų suvažiavimas ir viešai švęsta Pirmoji Gegužes, kurios atgarsiai paliete beveik visą Lietuvą. Pradejus veikti pirmutinei lietuvių partijai—*Lietuvos Socialdemokratų Partijai,* kasmet Pirmajai Gegužes išleisdavo atatinkamus lapelius, kuriuose buvo raginama mesti tą dieną darbą ir svęsti tarptautinę darbo žmonių šventę. Tie LSDP atsišaukimai rasdavo žmonese vis didesnio pritarimo ir Pirmosios Gegužes švente vis plačiau budavo švenčiama. Pagaliau 1898 metais per 1 Gegužes buvo padaryta pirmoji Lietuvos darbininkų demonstracija Vilniuje. Veliau 1902 m. buvo suruoštos Pirmosios Gegužes demonstracijas Vilniuje ir Kaune. Už pastarąsias demonstracijos darbininkams tenka smarkiai nukenteti nuo caro šnipų ir policijos Bet cariška reakcija savo teroru ir persekiojimais neįstenge nuslopinti ir išgąsdinti darbininkų judėjimą. Tik veliau, kaip po 1905 metų revoliucijos įsigalejo juodašimtiška reakcija, Pirmosios Gegužes šventė Lietuvoj buvo paminejama vien tai dienai išleistais atsišaukimais ir mažais pasitarimais.

Po didžiojo karo, kilus Rusijoj revoliucijai ir susikurus daugeliui naujų valstybelių, vel pradejo augti darbininkų sąjudis; nežiurint į tai, kad kaikuriose (tų tarpe ir Lietuvoj) jų, paeme viršų įvairaus plauko reakcionierai. Nepriklausomoj Lietuvoj, del Pirmosios Gegužes šventes darbininkams teko susidurti su policija ir lieti savo kraują. Pamačiusi lietuviškoji buržuazija, kad kulkomis negales atgrąsinti darbininkijos nuo socialistines šventes—griebesi įvairių spekuliacijos priemonių. Pirmosios Gegužes dieną, musų buržuazija įvede taip vadinamą *medžių sodinimo šventę,* kad tuomi nukreipus darbininkijos domesį nuo jos klasines kovos interesų. Uždraudė demonstracijas ir prievarta tą dieną varo besimokinantį jaunimą sodinti medžių.

Prie buržuazijos prisidejo ir jos pakalikai—darbo federacija, kurie taip pat paneige darbo žmonių šventę. Įsigalejus buržuazinei-klerikalinei reakcijai, ir nespejus kaip reikiant susiorganizuoti Lietuvos darbo žmonems—darbininkams reikejo tenkintis minint savo šventę per susirinkimus ir išleidžiant atsišaukimus. Gi 1927 metais, fašistai per Pirmąją Gegužes šventę Kaune įvede apgulos stovį ir grąsino šaudymais, jeigu kas drįs tą dieną švęsti, daryti mitingus ar demonstracijas. Tokiu budu Lietuvoj šiandien kaip ir nera Pirmosios Gegužes šventes. Darbininkai tegali ją prisiminti ir pamineti tik slaptai siauruose rateliuose.

Ir Vilniuj, kur Lietuvos darbininkai pirmą kartą švente savo šventę, pereitais metais įvairus reakcininkai, endekai užpuolė kartu su policija vilniškius demonstrantus ir dauže lazdomis. Bet reakcininkai neįstengs išnaikinti iš darbo žmonių atmintles jų vienintelės kovos šventes. Darbininkų jega ir solidarumas nuolat auga, o kartu arteja ir jų pergales diena, kur dulkemis bus paleistos įvairių reakcininkų ir juodašimčių gužtos. Todel, nors ir sunkiose apystovose, kaip Vilniaus krašto lietuviškoji darbo liaudis taip ir Vakarų Lietuvos darbininkija, privalo ruoštis savo kovos šventes paminejimui. Pirmosios Gegužes diena, kaipo tarptautine darbo žmonių solidarumo ir kovos švente, turi buti visos liaudies atatinkamai pamineta ir atšvęsta.

Rytų ir Vakarų Lietuvos darbo žmones, prisiminę savo praeitį, kuomet jus, neatsižiuredami į cariškų žandarų žiaurumą, šventete Pirmosios Gegužes šventę —taip lygiai ir šiandien neatsižiuredami į nieką stengkites kur tik galedami švęsti kartu su viso pasaulio darbininkija Pirmąją Gegužes.

Darbininkams.

Kapitonas Majus — provokatorius.

(Tęsinys, žiūr. „Pirmyn" Nr 7 (14).

Praeituose dviejuose „Pirmyn" NrNr mes įrodeme, kad kapitonas Majus provokatorius.

Kapitonas Majus važiavo iš Karaliaučiaus į Vilnių, kad musų priešfašistinį darbą ardyti. Kapitonas Majus nevejamas iš Vilniaus pabego, kad viską, ką sužinojo, Lietuvos fašistinei valdžiai išduoti. O išdavęs, bet savo išdavimą iškarto paslaptyje laikydamas, rašė mums draugingus laiškus, prisimesdamas nelaimingu, užuojautos ir pagalbos reikalingu prietelium.

Majus yra aiškus provokatorius. Kas paskaite musų patiektą pereituose NrNr apie Majų medžiagą, tas negali neįsitikinti, kad Majus šnipavo ir provokavo Lietuvos fašistų naudai, visai neturedamas jokių idejinių tikslų. Del idejos, kilnios idejos—žmogus negali šlykščiai šnipineti, veidminiauti ir išdavineti. Jeigu jis tą viską dare nebudamas fašistų agentų, tai jis yra pamišelis. Bet jo provokacijos nepalieka vietos abejonems — Majus aiškus fašistų žvalgybos agentas.

Tai tvirtindami, visiškai nenorime kad Majų apšmeižti. Juk ne musų kalte, jeigu Majus užsiiminejo šnipavimu, kad veliau tapti provokatorium. Tam jis pats kaltas. Mes pilnai daleidžiame, kad jis galejo viešai pareikšti emigrantų Komitete savo nuomonę del emigrantų veikimo ir jeigu jo nuomone nebutų buvusi priimta—galejo pasišalinti nuo politinio veikimo ir t. t. ir niekas jam už gerkles nebutų emęs.

Bet Majus anaiptol to nedare. Jis atvykęs Vilniun pats kele įvairius sumanymus, dare tokius pasiulymus, kurie daugumos emigrantų komiteto narių buvo griežčiausiai atmesti. Pav. tik ką atvykęs liepe kreiptis į Marš. Pilsudskį ir prašyt keletą divizijų kariuomenes, kuriai jis pats vadovaus ir ves pries Lietuvos fašistinę vyriausybę. Bet kuomet šitas jo pasiulymas padarytas emigrantų komiteto posedy 1927 m. lapkryčio 27 d. 10 val. ryto,—buvo greičiausiai atmestas ir

pasmerktas ir kuomet po to posedžio vienas iš komiteto narių parelške Plečkaičiui, kad šitokie Majaus planai labai atsiduoda provokacija ir ar tik jis nebus čia provokacijos tikslais atvykęs,—Majus su savo „pasiulymais" buvo bent kiek aptilęs ir griebesi kitos taktikos, kad pagamlnus jam reikiamos medžiagos ir veliau išprovokuoti bei kompromituoti Vilniaus kraste gyvenančius emigrantus. Kam I g tol toks Majaus elgesys nebuvo aiškus — tai po jo „parodymų" pasidare visiems aišku. Bet kad atsiekus savo tikslo — reikejo įgyti emigrantų Komiteto pasitikejimą, kuris po mineto posedžio labai buvo pašlijęs. Ir Majus pasieke. Pasirase po emigrantų išleistu protestu 1927 XII 4 d. ir t.t. Kaip dabar matosi iš jo „parodymų", kiekvienam aišku, kad Majus užemęs ir kitokią taktiką savo pasielgimuose — slaptai iš anksto ruošesi prie išdavimo. Jis fiksavo kiekvieną emigrantų žingsnį, dejo visokias butas ir pramanytas datas, kad tuomi labiau įtikinti visuomenę jo „parodymų" tikrume. Bet del tų Majaus „parodymų" is esmes mes pakalbesime kitą kartą.

Šį kartą mums pasilieka paminet dar du Majaus paskutiniai laiškai, rašyti Paplauskui. Abu iš Berlino. Vienas iš vasario 17 dienos. Jame nieko įdomaus. Turinys draugiškas. Rašo, kad nuvargęs, nusivylęs, ruošiasi grįžti į Lietuvą. Jo laišką perskaitę, kai kas iš musiškių net linko manyti, kad visi įtarimai—busią Majus išdavęs—bene bus klaidingi. Kai kas net patare vižiuoti pas jį ir, nuoširdžiai pasikalbejus, traukti jį vel atgal į darbą. Girdi, Majus negali buti toks svolačius, kad pavirsti fašistų šnipu, provokatorium.

Majus savo draugiškais laiškais silpnino įtarimą ir migde musų atsargumą. O tuo tarpu...

Vasario 22 dieną, praslinkus penkioms dienoms po draugiško laiško Paplauskui, Majus jau atidenge savo juodą darbą jis atvirai paraše „Lietuvos Žinioms" straipsnį, su purvais maišantį visą politines emigracijos darbą („L. Ž." Nr 55). Matyti, kad ir Majus ir fašistine valdžia suprato, kad jų provokacija daugiau nenusiseks, kad ilgiau vilkinti Majaus „parodymų" paskelbimą negalima, nes jie gali pasenti. Todel Majus ir fašistine valdžia savo kortas atidenge ir perejo į ofenzivę (puolimą): kovo 5 d. fašistinis „Lietuvos Aidas" paskelbe Majaus „parodymus", o liaudininkiškos „Lietuvos Žinios"—Majaus laišką

Fašistine valdžia, matyti, lauke iš paskelbtų Majaus „parodymų" sau dideles naudos. Fašistai tikejosi, kad spaudoj pakils prieš emigrantus didele audra, kad jie bus pasmerkti kaipo tautos išdavikai ir Lenkijos agentai. Skaudžiai apsivyle nabagai. Spauda—ne žodžio. Lietuvos visuomene, net dešiniosios šovinistines grupes, — jokio pasmerkimo. Lietuvos visuomene neaukštai įvertino nuopelnus provokatoriaus Majaus. Provokatorių ir šnipų yra namie gana, kad garbinus dar vieną iš Berlino. Ties kiekvieno nefašistinio laikraščio redakcija, ties kiekvienu doresniu žmogumi šiandien stovi fašistinis šnipas. Pakanka. Todel Lietuvos visuomene, pas skaičius provokatoriaus Majaus „parodymus"—pasišlykštejo jo darbu.

Dabar lieka pamineti dar paskutinis Majaus laiškas į mus. Šis Majaus laiškas, rašytas prieš pat pasirodymą Majaus „parodymų" fašistinej spaudoj. Majaus laiškas rašytas kovo 2 dieną, o jo „parodymai" „Lietuvos Aide" tilpo kovo 5 dieną.

Majaus „parodymuose" pilna nesuvaldomos neapykantos, melo, nieklnimų prieš Plečkaitį ir Paplauską, o Majaus laiškas tiems patiems—vis vien draugingas. Majaus „parodymuose"—Plečkaitis ir Paplauskas išrodyti Lenkijos agentais, kurie sugriebę į savo nagus nelaimingus žmones smaugte smaugia, o savo laiške Paplauskui Majus rašo:

Berlin, 1928. III. 2.

„Sveikas gyvas!

Ir laišką Tavo gavau ir, gal, norečiau daug parašyti, tačiau ne viską galima, ne viską popierius pakenčia. Mano laiškai eina per daug cenzorių rankas (Kokių? Red.), tai kaip aš galiu viską rašyti. Daug ir viską rašydamas ir pats klimčiau ir jumis dar daugiau klampinčiau. Tuo tarpu tik galiu pasakyti, kad jusų padetis ne kažin kokia. Atvažiuok. Tu pas mane ir pasikalbesime apie visą nuoširdžiai. Išlipk Zoologisches Garten stotyj, o nuo čia ligi manęs netoli. Jei praneštumei iš anksto, — gelečiau ir stoty pasitikti, nes laiko turiu begales

Del mano važiavimo į Lietuvą yra toks reikalas. Greitu laiku bus galutinai nagrinejama Taurages byla. Yra vilties, kad teismas paskelbs nesant pakankamai įrodymu, jog aš nedalyvavau, todel atšauks premiją ir mane paskelbs nebeieskomu. Yra vilties, kad ir mano asmenišką draugą J. Bildušą paleis ar amnestuos. Tiesa, gaunu iš Lietuvos ir perspejimų—saugok dieve, negrįžti, bet tai vis niekai. Aš manau, kad teismo sprendimo niekas nedrįs laužyti. (Prieš išdavimą už Majaus galvą fašistai siule 5000 litų, o po išdavimo — Majus nebijo nei teismo, nei fašistų! Red) Tiek čia budamas, tiek, sakysim, namuose vistiek nieko negaliu neveikti, tai kam čia skursti.

Linkiu visiems daug gero.

Antanas"

Gavęs šį laišką Paplauskas buvo besirengęs važiuoti į Berliną aplankyti savo „mylimą draugą"—Majų. Iš vienos puses buvo abejota, kad jis gali buti išdavikas, o iš antros—šio paskutinojo laiško turinys verte pasiįdomauti—kame gi ten pas Majų dalykas. Bet už poros dienų atejo „Lietuvos Aidas" su Majaus „parodymais" ir išklaide del jo visas abejones.

Majus ne tik kaipo politine figurą, bet ir kaipo doras žmogus yra baigtas. Ne tik jo buvę draugai, bet ir jo buvę priešai nuo jo nusikreips, nes Judos darbas uždeda ant kaktos demę, o su tokia deme jis negali buti naudingas šiems pastariesiems.

Mes dejome savo laikraštin visus Majaus svarbesnius laiškus arba ištraukas iš jų, kad visuomenei davus galimybes teisingiau spręsti del Majaus nukaltimo didumo. Mes nematome jokių jo išdavimą pateisinančių aplinkybių.

Iš tos visos patiektos faktiškos medžiagos apie Majų, kiekvienam aišku, kad *Majus yra niekšas, provokatorius, išdavikas, fašistų šnipas.*

L. P. E. Kom.

Vilnius, 1928. III. 23 d.

Šalin medžių sodinimo šventė per Pirmąją Gegužės!

Pirmoji Gegužės — tai viso pasaulio darbininkijos solidarumo ir kovos šventė!

1. Priešfašistinės kovos fronte.

Nuorašas.

Žodis Amerikiečiams.

Šiemet Lietuvos fašistai ruošiasi paspekuliuoti Amerikos lietuviais ir jų doleriais: pirmuosius ruošiasi apgauti, moraliai iš jų pasityčioti, o atvežtaisiais amerikiečių doleriais sustiprinti medžiaginiai patį kruviną fašizmo režimą Lietuvoje. Šitą savo tikslą fašistai bandys pasiekti per organizuojamą Kaune „Amerikiečių savaitę". Jau dabar įvairios organizacijos ir kai kurie fašistinio režimo činauninkai: Voldemaro, Musteikio ir kitų fašistų šaikos, pirmaeilių žmonių įsakomi, organizuoja komitetus Amerikos lietuviams priimti. Amerikos lietuvių priemimui fašistinis kartuvių režimas nepasigailes Lietuvos žmonių rankomis suraustų šimtų tukstančių litų. Amerikos lietuviai, Jusų didžiule dauguma apleido Lietuvą todel, kad Jums pasidare nebepakenčiamas Rusijos caro žandarų ir policijos viešpatavimas Lietuvoj. Jusų tarpe yra nemaža žmonių, kurie savo laiku caro budelių persekiojami, begote iš Lietuvos savo laisvę saugodami ir ją gindami. Visi Jus Amerikoj pergyvenote sunkiausias sąlygas: matete bado, šalčio ir ant savo kailio patyrete, kaip sunku darbininkui, kuomet jis, spaudžiamas ir ujamas, neturi galimybes savo skriaudąs ir vargo pareikšti savo draugams ir vienminčiams. Visą šitą Jus gerai žinote ir todel senai supratote, kas tai yra laisve ir kaip ji brangintina.

Jus visa tai prisiminę supraskite, kad dabar Lietuvoje Voldemaro ir Smetonos saikos sudarytasai režimas yra dešimteriopai sunkesnis ir šlykštesnis už caro režimą. Supraskite, kad šimtai karių, kovojusių už Lietuvos laisvę, šiandien sedi kalejimuose, vargsta Varnių koncentracijos stovykloje ir išremime svetimuose kraštuose. Tukstančiai Lietuvos darbininkų, valstiečių ir inteligentų yra prislegti sunkiausio fašistų režimo slogučio ir kenčia šlykščiausius pasityčiojimus.

Mes čia Lietuvoje visą laiką gyvename karo padeties stovy. Fašizmas kovoja prieš Lietuvos liaudį ir jos laisvę. Mus valdo pienburniai, sulaužę priesaiką ir pamynę kario garbę leitenantai, karo komendantai, policininkai ir šnipų gaujos. Sauvale ir pasityčiojimas sekioja kiekvieną sąmoningai, galvojantį ir sąžiningą Lietuvos pilietį. Tokio ištvirkimo, šlykštumo, demoralizacijos ir pasityčiojimo nesugebejo sugalvoti caro sa rapai, už tai tuos caro satrapus pralenke lietuviškieji Voldemarai, Smetonos, Plechavičiai ir visa fašistine gauja.

Lietuvos fašizmas remiasi melu ir demoralizacija. Fasizmas čiulpia iš musų krašto paskutinius syvus. Prie fašistinio Smetonos režimo už milijonus parduodamas paskutinis Lietuvos turtas—miškai, o tais pinigais samdomi šnipai ir visoki niekšai, kuriais remiasi fašizmas. Tukstančiai alkanų bedarbių slankioja po visą kraštą. Tukstančiai, pardavę paskutinį savo škarmalą, bega Brazilijon, Argentinon, o tuo metu Smetonos, Voldemaro gauja veža Lietuvos gerą į užsienius, apvagia iždą ir slepia pinigus užsienių bankuose, nes žino, kad teismo diena nepertoliausia.

Taigi, šitas kartuvių, kalejimų ir Lietuvos gedos režimas žada Jus, Amerikiečiai, iškilmingai priimti Jus, kurie kovojote už laisvę, mokate ją vertinti ir jau žinote, kaip reikia ją branginti. Nejaugi visi Jus eisite į fašistų ruošiamus rautus ir balius, žinodami, kad visa tai, kas tik bus Jums duodama, yra pirkta vogtais iš liaudies pinigais. Tukstantį kartų ne! Mes, amerikiečiai, nereikalingi esame fasistinių vaišių ir iškilmių. Mes tas vaišes rasime ir priimsime iš savo giminių, jų suvargusiose lužnose, arba iš artimų mums musų vienminčių ir draugų,—bet jokiu budu ne iš kruvinų Lietuvos laisves budelių rankų.

Vykdami Lietuvon, Amerikos lietuviai, atvežkite su savim savo laisvų, demokratinių laikraščių, kurių Lietuvos fašistai pas mus neleidžia ir draudžia visais galimais budais. Atvežkite laisvo žodžio, paremkite mus savo patarimais ir lešomis musų kovoje su fašizmu. Atlankykite Lietuvos demokratijos vadus, pažangiųjų laikraščių redakcijas, ir susitarę patys, be fašistinės ir kruvinos valdžios agentų, organizuokite bendras vakarienes ir pasimatymus. Neužmirškite paremti Lietuvos demokratinių partijų savo lešomis. Paremkite aukomis sedinčius kalejimuose laisves netekusius ir jų šeimas.

Šalin kruvinasis fašizmas! Šalin fašistinis Amerikiečiams priimti komitetas ir jo ruošiama Amerikiečiams priimti savaite! Tegyvuoja demokratine Lietuvos Respublika ir jos Seimas. Šalin Lietuvos geda — fašizmas!

Lietuvoje gyvenantieji Amerikos Lietuviai.

Krikščionių Demokratų biuliotenis.

Amerikos Lietuvių rezoliucija.

Lietuvių katalikų, vakariniu Jungtinių Valstybių organizacijų, draugijų ir klubų atstovai, susirinkę į konferenciją 1928 m. vasario men. 12 d. Dievo Apveizdos parapijos saleje, išklausę plačių pranešimų apie Lietuvos vidaus ir užsienių politiką ir jos padetį randa:

1) Kad Lietuvos vidaus padetis yra nenormali.

Kad 1927 m. balandžio men. paleidus Seimą nelesa prie naujų rinkimų, tuo budu prasilenkta su valstybes Konstitucijos desniais ir vyriausybe atsirado neteisetame padejime.

Kad taip elgentis, nesivaduota valstybes ir tautos gerove, bet grynai politiniais ir net asmeniniais sumetimais.

Kad be jokio reikalo ir pagrindo laikoma krašte diktatura, kuri užlaiko griežtą spaudos *cenzurą, persekioja katalikiškas politines organizacijas* ir net ekonomines organizacijas!

Kad partiniais ir asmeniniais sumetimais pašalinta iš kariuomenes tiek daug nusipelnę kariai—kaip gen. *Ladyga*, gen. *Žukauskas*, pulk. *Petruitis*, ir visa eile kitų; demoralizuojama kariuomene, silpninama jos pajegos, mažinama drausme.

Kad iki siol negirdetomis priemonemis persekiojami tokie tautos vyrai--kaip kun. *Krupavičius*, dr. *Bistras* ir visa eile studentų ateitininkų, buvusių karių savanorių, kovojusių už Lietuvos Nepriklausomybę su bolševikais ir lenkais.

Kad vyriausybe, besilaikydama policijos deka ir pagalba, nervina piliečius, duoda progos sukilimams ir pati *vyriausybe eidama policininkų pareigas nebeturi laiko kulturinių*, politinių ir ekonominių valstybes reikalų rupinimui ir del to viduje, ir neramu, ir ne tvarka, ir tautos priešai vis labiau, negu kada nors pirmiau, tyko Lietuvą pasmaugti.

2) Kad netvarka valstybes viduje, neteisetumas ir represijos iš vienos puses, o negudri užsienio politika iš kitos puses—sudare blogą apie Lietuvą opiniją užsienyje.

Kad Tautų Sąjungos tarybos posedy 1927 m. gruodžio 7 d. Voldemaras panąikino karo stovį su Lenkija, faktiškai išsižadant Vilniaus, panaikinant 1920 metų spalių 7 d. Suvalkų sutartį, išmuše Lietuvą iš tvirtos pozicijos ir pastatant ją gynimosi pozicijon; kad užrubežio ir prekybos sutartis su *Vokietija padarytos skubiai* ir Lietuvos nenaudai. Kad tokia vidaus ir užsienio politika Lietuvą stato nesubrendusia pasaulio akyse ir turint galvoj,

3) Kad nesilaikant Konstitucijos, neteisetumai, represijos, demokratybes teisių mindžiojimai Lietuvą į pražutį gali privesti; kad tautos ir valstybes ateitis gludi tamprioje visuomenes grupių ir vadų vienybej griežtame Konstitucijos desnių ir teisetumo saugojime, todel konferencijos dalyviai energingai šaukia į valstybes prezidentą: a) sudaryti tvirtą koalicinę vyriausybę; b) paskelbti Seimo rinkimus laikantis Konstitucijoj numatytos tvarkos; c) grąžinti į kariuomenę pašalintus karžygius; d) pasalinti visus neteisetumus; e) atitaisyti p. Voldemaro nusileidimus Ženevoj; f) užsienių politiką vesti tokia linija, kad nepažeidus tautos ir valstybes suvereniteto.

Kas iš tikro dabar valdo Lietuvą.

Ministerio Pirmininko p. Voldemaro globojam avijacijos leitinantai turi sudarę tarybą su leit. Mačulka priešaky, kuri kalba visos kariuomenes vardu. Toji taryba nurodinėja p. Prezidentui kuriuos karininkus paliuosuoti, kuriuos atgal pašaukti tarnybon, perkelti iš vienos vietos į kitą, paaukštinti ar apdovanoti. Ne tik kariuomenes organizacijos reikalai, bet ir kiekvienas svarbesnis valstybes reikalas yra tos tarybos svarstomas ir galutinai rišamas. Ši karininkų organizacija paprastai vadinama komsomolcų taryba yra *netik sprendžiamasis tautininkų „Seimas"*, bet kartu ir *šnipų organizacija*, komsomolcai seka visus vyriausiuosius karininkus pradedant dalių viršininkais, baigiant vyr. štabo virsinink. pulk *Plechavičium*. Be komsomolcų žinios didesnio žygio nebeatliekama. Netik Kaune, bet ir provincijos kariuomenes dalyse komsomolcai turi savo agentus. Toks aukštųjų karininkų priklausomumas nuo leitinantų labai kenkia kariuomenes organizacijai. Kaip ilgai duosis musų karininkai komsomolcų „globojimui" sunku pasakyti, tik viena galima drąsiai tvirtinti, kad ta „globa" bus jaučiama tol, kol ministeriu pirmininku bus Voldemaras.

Į komsomolcų tarybą įeina visi *bombometčikai ir teroristai*, kurie anais metais sprogdino p *Galvanauską* ir pereitų metų lapkričio men. pabaigoje terorizavo kun. *Krupavičių*, p. *Turauską* ir dr. *Bistrą*.

Komsomolcų vadas p. Mačuika pats ejo sprogdinti kun. Krupavičių, tik tas jo žygis buvo sutrukdytas.

Jeigu šie valdovai nepražudys musų nepriklausomybes, tai tikrai Dievo ranka saugo Lietuvą.

Voldemaras masonas.

Užtenka pasiskaityti 1926 m. „Lietuvyje" p. Voldemaro straipsnius, kad įsitikintume, jog jis tikrai eina prieš katalikų bažnyčios interesus. Pono Voldemaro mokslo draugai tvirtina, kad jis esąs masonas ir priklausęs Paryžiaus masonų ložei. Tik dabar tapęs ministeriu pirmininku staiga pasidare „dideliu" kataliku, važiuoja Romon ir sudaro konkordatą su sv. sostu, kurio nuostatus dabar begediškai laužo. Katalikų mokykloms išlaikymas ir ekonominems organizacijoms laisvas veikimas konkordate yra užtikrinta. O kaip dabar elgiamasi su katalikiškom mokyklom ir katalikų ekonominem organizacijom? Pagaliau ar gi gali vadintis kataliku tas, kuris katalikų bažnyčios principus ir jos nusistovejusias idejas viešai naikina. P. Voldemaras kaip tik save vadina kataliku, bet gyvena su svetima žmona (Jaščenkiene). Važiuodamas konkordatą sudaryti į Romą p. Voldemaras visų Lietuvos katalikų gedai, vežasi drauge ir p. Jaščenkienę ir perstato ją sv. Tevui, kaip savo žmoną. Tai yra didžiausias šv. Tevo įžeidimas, kokį tik galejo lig šiol kas sugalvoti. Tik p. Voldemaras gali išdrįsti taip daryti. Čia pasirodo tikrai masoniški jo gabumai, moka prisitaikinti visokiose aplinkybese. Per didesnes iškilmes ir Kaune visada pamatysi p. Voldemarą katedroj „Su žmona" sedint garbingoj vietoj prezbiterijoj, nežiurint, kad bažnyčios papročiai ir vidujine tvarka tam priešingi. Panašia elgiasi ir p. Musteikis, kuris gyvena civiliniu šliubu, o skelbia save kataliku.

Visa ta Voldemaro ir kompanijos vaidinama komedija santykiuose su katalikų bažnyčia yra gudrus veidmainiavimas, kurio priedangoje griaunama katalikų organizuotos visuomenes pagrindai. Bet ir tas dabartinis vyriausybes flirtas su katalikų bažnyčios jerarchija yra laikinas, kol visa organizuota katalikų visuomene bus išsklaidyta. Paskui, vyriausybe pamačiusi, kad katalikų tarpe visuotinas pakrikimas tuoj nusigręž nuo katalikų bažnyčios ir jos jerarchijos.

Vyskupų pasitarimas su vyriausybe.

Kovo 28 d. Lietuvos provincijos vyskupai buvo atsilankę pas valstybes prezidentą pareikšti savo protestą del persekiojimo katalikų mokyklų ir ekonominių bei kulturinių organizacijų. Pasikalbejimo tonas, kaip dar niekad ligi šiol, buvo labai aštrus. Vyriausybe nelaukdama kol vyskupai pareikš savo protestą, paskaite apkaltinamąjį aktą kuningijai ir pareiške p. Voldemaras ir p. Musteikis, kad toliau netoleruosią „nelojalių" dabartiniai vyriausybei kuningų ir pradesią juos areštuoti. Pirmoj eilej areštuosią visus kuningus, pareiškusius užuojautos areštuotiems p. Mikšiui ir dr. Draugeliui ir dar tuos, kurie pamokslose dabartines valdžios negiria.

Toks akyplešiškas pareiskimas mus aukščiausius ganytojus labai užgavo, jie susijaudinę pareiškė, kad visais galimais budais ginsią savo dvasiškiją ir tikinčiuosius. Del mokyklų ir organizacijų vyriausybė jokių nusileidimų nepadare ir taip šis pasikalbejimas jokių teigiamų vaisių nedave.

1928 metų valstybes biudžetas.

Susilaukeme pirmo p. Prezidento dekreto, kuriuo paskelbiamas šių metų biudžetas. Biudžeto tendencija yra siekanti likviduojant pagrindinį tautos turtą—miškus— *virš kirtimo normos išparduodant užsienin, didinamas* valstybes biudžetas, kad didesnes sumas galima butų surasti diktaturos palaikymui. Žemes reformai vykdyti, naujakurius šelpti, keliams *taisyti biudžeto sumos visai nubrauktos, mokykloms išlaikyti, žemes ukio kulturai kelti — žymiai sumažintos. Už tat policijai išlaikyti, šnipų organizacijoms, paskirta milžiniška suma. Viso diktaturos atlaikymui skirta 27 milijonai litų.* Tos sumos paskirstytos tokiu budu: Krašto apsaugos ministerijai 7 mil. vid. reik. min. 3 mil. ir p. Voldemaro dispozicijoj 7 mil. 14 milijonų šių sumų paslepta ir biudžete figuruoja kitais vardais.

Dar charakteringa, kad biudžete įrasytos Seimui išlaikyti sumos ministerių kabineto nutarimu skiriamos Lietuvos kalėjimams išlaikyti ir visas Seimo turtas ir archyvas norima pervesti teisingumo ministerio žinion. Ar ne gyvenimo ironija, kad Lietuvos vyriausybe vietoj Seimo pasirinko kalėjimus plesti ir išlaikyti.

Politines policijos kadras 20 kartų padidintas, kaip buvo prie kitų vyriausybių. Atlyginimas buržuiškas. Tarnautojai žymioj dalyj gana tamsios asmenybes,

daugiausiai rusai, žydai, lenkai ir kitoki. Aišku jie prieš tautišką lietuvių elementą dar su didesniu įnirtimu dirba.

Kadangi dabar bolševikai skaitomi mažesniais tautos priešais, negu katalikai, tai didesne politinės policijos aparato dalis ir yra nukreipta prieš katalikus.

Musteikis Muravjovas. Gana panašios pavardes, bet darbai dar panašesni. Muravjovas, norėdamas lietuvius nuautinti, suvaržė lietuvišką spaudą, persekiojo kunigų veikimą ir t. t. Dabar vel tas pats Žemaitijoj ir Aukštaitijoj pav. Lieplaukes ir Pagirių parapijose jau buvo pradėta tardymai dėl pasakytų bažnyčiose pamokslų. Apie visus kuningų pamokslus šnipai praneša vid. reik. ministerijai.

Kaunas, 1928 m. balandžio mėn.

Pastabos prie krikdemų biuletenio.

Aukščiau spauzdinamas krikdemų biulietenis, kuris dabar yra Lietuvoj ir ypatingai Kaune platinamas. Tai bene bus vienas iš svarbiausių Katalikų Veikimo Centro dabar vykusios Kaune konferencijos rezultatas. Jis kaipo dokumentas yra itin įsidėmetinas ir todel prašau „Pirmyn" redakcijos ištisai atspauzdinti.

Visi gerai atsimename, kokia tvarka Lietuvoj buvo viešpataujant krikščionių blokui. Plačiai buvo vartojamas karo stovis, cenzura, mirties bausmes, politinių kalinių kankinimai elektros mašinelemis ir t. t. Tai buvo tikri kunigų, zakrastijonų ir davatkų diktaturos viešpatavimo laikai. Be to, atsimename, kaip tie lašinių šmugelninkai, krikščioniškieji spekuliantai, aktingai dalyvavo 1926 m. gruodzio 17 d. perversme, padedami sustiprėti Smetonos, Voldemaro, Plechavičiaus diktaturai. Ir veliau po perversmo, paėmę keletą ministerijų, kun. Krupavičius bučiavosi Seime su Smetona ir Voldemaru. Ir taip visą laiką džiugavo ir bičiuliavosi, kuomet buvo šaudomi darbininkų atstovai, kuomet buvo sprogdinamos spaustuves. Veliau gi, kaip juos tautininkai išmete už ausų iš valdžios — jie ilgą laiką megino su jais susiderėti, atsisėsti prie bendro kruvino stalo, *kad toliau bendrai smaugti liaudi.* Bet apie tai jie savo atsišaukime, neprasitaria nė pusę žodžio.

Jie tik pradėjo lieti graudžias ašaras ir „kovoti" su fašistine diktatura po to, kai ji savo švelnia ranka bent kiek palietė ir jų asmenišką kailį. Tai jau yra virš visokių ribų siekiantis taip vadinamų katalikų — spekuliantų begediškas veidmainingumas.

Tie juodašimčiai klerikalai kalba apie daug nusipelniusius Lietuvai karius, kaip gen. Ladyga, gen. Žukauskas ir Petruitis. Kuo nusipelnė tie didžiausiai kraujageriai Lietuvai Ar tuomi, kad jie aktingai dalyvavo gruodžio perversme ir Lietuvos likimą pavedė į liaudies budelių Voldemarų, Plechavičių ir Smetonų rankas?

Krikščioniškojo atsišaukimo autoriai kalba apie Ladygų, Bistrų, Krupavičių ir ateitininkų persekiojimus, bet jie nė pusę žodžio neužsimena apie tuos veikėjus, kurių šiandien pilni kalėjimai, Varniai, kurie skursta emigracijoj. Tie „bombometčikai" ir „teroristai", apie kuriuos kalba krikščionys, juk yra ne kieno nors kito kaip jų pačių išaukleti ir išugdyti. Jeigu krikščionys šiandien žino, kad tie patys tipai savo laiku sprogdino Galvanauską,—tai kodel jie, budami valdžioje ir gerai apie tai žinadami, juos slėpė nuo teismo? Bet štai, kuomet mokiniai savo gabumais prašoko mokytojus ir kuomet krikščionių auklėtinis Mačiuika parodė bombas (ir tik parodė) savo dvasios tevams Krupavičiui ir Bistrui—tai jau tevai pradėjo šaukti: „gevalt!"

Daug dar pastabų butų galima pridėti prie to juodašimčių ir veidmainių katalikų biliotenio, bet jas paliksime kitam kartui. Dabar norime ypatingai pabrėžti du dalykus:

1) Kademai privalo aiškiai prisipažinti prie Judos grašių, parduodant Lietuvos liaudies teises ir laiduojant jas į kapus gruodžio 17 d. perversmo metu. Kol jie to nepadarys, visi jų atsišaukimai bus tik šlykštus, begediškas veidmainiavimas ir liaudis tiems veidmainiavimams niekados netikės.

2) Liaudis pati privalo suprasti, kad jos likimas, o kartu visos Lietuvos likimas, yra pačios liaudies rankose. Tik tuomet, kaip pati liaudis: darbininkai ir valstiečiai stipriai susiorganizavę ir solidariai susispietę į vieningas eiles iškels kovos veliavą — nuo Lietuvos paviršiaus bus be pasigailejimo nušluoti įvairus spekuliantai, veidmainiai ir diktatoriai. Tuomet Lietuvai, o kartu ir jos krašto piliečiams, negręs *jokie išoriniai ir vidujiniai pavojai* Todel, pirmon eilen pati liaudis privalo tęsti pradėtąją kovą juo energingiau ir ištvermingiau.

Sp—as.

Kaunas, 1928.17.IV.

Atviras laiškas.

Gerbiamas drg., Redaktoriau, prašau patalpinti šį mano laišką į laikraštį „Pirmyn". Kadangi aš niekur nesimokinau lietuviškai rašyti — tai duodu pilną teisę tamstai ištaisyti mano laiško klaidas*)

Komunistų „Balse" Nr. 6, 133 pus. tilpo straipsnelis *„Apie Plečkaitiadą"*, kuriame jie pučia burbulus ieškodami kvailių. Tame straipsnely komunistai rašo, kad sausio 18 d. grįžę iš Vilniaus Vokietijon trys politemigrantai: Usvaldas, Guzovijus ir Armonas ir buk jiems pasakojo, kaip Plečkaitis elgiasi su emigrantais ir sodinąs jam neištikimus į kalejimą. Be to, rašo, buk mes jiems sakę, kad Plečkaitis tveria Lydoj armiją ir butų per Kaledas daręs užpuolimą ant Smetonos Vyriausybes, bet Majus pasprukęs su „planais" ir todel puolimas buvęs atidėtas. Ir dar komunistai rašo, kad norėję Majų už tai užmušti.

Gerbiamieji! Ar tik jus nebusite pamelavę. Jug patys rašot, kad mes jums sakę, jog Plečkaitis sodin į kalejimą emigrantus—tai kodel emigrantai nenor užmušti Plečkaitį, bet norėjo užmušt Majų? Turbut todel, kad Majus emigrantams buvo labai geras ir pabego su „planais", o Plečkaitį, tur but, už tai visi emigrantai gerbia, kad jis juos sodina į kalejimą. Matyt, kad ponai komunistai ne kiek ne blogesni provokatoriai už Majų.

Mes, tie grįžusieji Vokietijon emigrantai, gerai žinom, kodel jus taip siuntat ant musų ir musų vardu pilat žmonems į akis visokias pamasgas. Jums labai nepatinka, kad mes grįžę iš Vilnijos emigrantai nekimbam ant jusų komunistiškos meškeres ir neklausom jusų provokacijų.

Kas liečia Lydoj tveriama emigrantų armiją —tai, tur but, Maskvoj Stalinas sapne mate po Lydą marširuojančią emigrantų armiją. Del Vaivados parvedimo keletos žmonių iš Raseinių, mes visai nieko nežinom. O jeigu jis butų ir parvedęs žmones, kurie slapsties po miškus—tai garbe tokiam drąsiam Vaivadas žingsniui, kad jis drįsta gelbeti žmones iš vargo.

Sakykit, ponai komunistai, gal jus noretumet, kad mes jus gerbtumem užtai, kad jus už surinktus Rusijos brolių červoncus atsisedę gražiuose Vokietijos mie-

*) Redakcija gavusi drg. O. Guzovijaus laišką 18.4—1928 m. iš Vokietijos, talpina jį ištisai palaisius tik gramatikos ir sintaksės atžvilgiu. Red.

stuose užsiimat provokacijos darbu, o apie Lietuvos liaudies poliuosavimą iš fašistų jungo jums ir į galvą neateina. Bukit ramus. Jeigu jau pradejot užsiimti provokacijoms, tai ir dirbkit tą „garbingą“ darbą to liau, bet tam nevartuokite visai nekaltų žmonių vardo.

Su linkejimas

O. Guzovijus.

Broliams kareiviams vyr. puskarininko laiškas I.

Broliai!

Kiekvienas iš Jusų yra atsitraukęs iš namų nuo plugo, dalgio ar kujo, kad atlikti pareigą—išmokti vartoti ginklą ir reikalui esant padeti savo galvą už viso krašto reikalus. Visi Jus išejot tarnauti, nes žinot, kad kiekviename darbe, o ypač krašto reikalų aprupinime turi buti drausme. Juk jei nebutų drausmes, tai visi eitų kas sau, kaip grigo bites ir jokio darbo nebutų galima dirbti.

Bet jei žmogus dirbąs darbą pasiduoda drausmei, jis turi žinoti, kam tas darbas reikalingas ir kokia iš jo nauda. Jei jis tai giliai supras ir pasiduos drausmei, tada jis bus pilnas žmogus ir ismintingas kareivis, kuriam ne velnias nepastos ant kelio, nes jis žino, už ką eina.

Tai vot, Jus pagalvokit, kodel Jus tarnaujat, kieno įsakymų klausot ir koks yra Jusu uždavinys. Visi Jus mokoties rikiuotes, šeriat arklius, jojat, kulkosvydžius pleškint bandot, dainuojat, štukavojat, po kareivines trainiojates, su mergom valkiojates, klausot įsakymų, pasiduodat drausmei.

O Jus imkit ir gerai pagalvokit, kam čia Jus suvare, kam Jus turit mokytis ginklą vartoti, ar tie, kurių Jus klausot, turi teisę Jums įsakyti. Jus pagalvokit patys, o as Jums nuo savęs pasakysiu ir pamatysit, kad aš teisybę sakau. Tai vot, Jus čia suvare ne juokus kresti, bet rimtą darbą dirbti. Žinoma, kareivis negali nosies, kaip boba, nuleisti; jam reik ir paštukavoti, juk taip pasiustum iš nuobodumo. Tačiau jis neturi užmirsti, koks yra jo svarbiausias darbas. O jo darbas—gerai išmokti ginklą vartoti, kad jis su ginklu galetų pataisyti, kas blogą, nuo ko gali visas kraštas nukenteti ir visi Jusų broliai seserys, kurie namie dalgius traukia ar kuju muša, ar kitus darbus dirba.

Jus patys čia esat laikini svečiai ir atgal pas tevus, brolius nueisit. Kas jiems negerai ir Jums negerai. Dusavimais ir dejavimais nieko napadesi—reik ginklu ištaisyti tas tai, kas bloga yra. O taisyti tai ir yra kareivio darbas. Tai Jus mylekit ginklą geriau, kaip brolį, tevus ir mylimąją. Su juo Jus galit padaryti, kad bus jiems visiems ir Jums patiems gerai. Jus gerai mokykites jį vartoti, kad ginklas Jums butų kaip ranka, kad priaugtų prie Jusų dušios, kaip ranka prie kuno.

Jei noretų kokia nors svetima šalis įsiveržti ir visi galetų nuo to nukenteti—Jus su ginklu neįleistumet. Ale dabar tokio pavojaus nera. Jokia šalis dabar nemano Lietuvos pulti ir vargiai manys. Toks priešas dabar negręsia Jusų visiems broliams, tevams.

Bet yra kitas priesas, kuris, kaip erke, visus žmones eda, čiulpia iš jų paskutinį kraujo lašą ir prasižioti neduoda. Ta erke — dabartine valdžia, kuri ima iš Jusų brolių, tevų mokesnius, jiems viską įsako, o patiems ir prasižioti neduoda. Ir nieks jų neklausia, kas jiems blogai, kodel blogai ir kaip turetų buti. Seniau, kad valdžia budavo negera—ateidavo seimo rinkimai—žmones patys pastatydavo kitą valdžią. O dabar, matot, jau senai nera nei seimo, nei rinkimų. Žmones turi klausyti nusmuktkelnio policisto, kaip seniau žandaro, ar stražniko klause. Jis jiems išveda paskutinę karvę ir prasižioti neduoda—mokek mokesnius ir gana! O dar prasižiosi, tai įkiš į „kaliuzę“. Nei tau laikraščių—kaip reik, nei susirinkimų, kad butų su kuo pasirodavoti, pasitarti, nužiureti, kaip iš vargų išbristi, nei kas pamokytų, patartų. O bandysi ką nors pasakyti — tuoj išveža į Varnius, arba į kalejimą įkiša; bandysi pasipriešinti—sušaudo.

Ir dar mums patiems kareiviams liepia šaudyti. Sako, kad tai valstybes priešas. Tai vot musų tevai, broliai ir turi taip kenteti tyleti, ir Dievą myleti. Bet nuo to geriau nepasidaro. Jus pareisit namo ir Jums taip pat bus.

Aš dabar buvau atostogų ir pats mačiau. Jus parvažiavę pažiurekit ir pamatysit. Nueisit į vakaruškas, paklausk t senių, kaip jie gyvena, ar jiems geriau. Pamatysit, ką Jums pasakys. Bet nereik nei senio—mergos ir tos pasakys, kad geriausius bernus į Varnius ar į kalejimus nukemša. Ant visų sprando joja nusmuktkelnis policininkas. Jus pareisit namo ir ant Jusų sprando jos.

Ale Jus pasakysit — ką mes dabar padarysim. Mes turim kariuomenej laikytis drausmes ir klausyti savo virsininkų įsakymų. Bet aš Jums tuojau atsakysiu ar tie visi viršininkai gali Jums įsakineti.

Tik pažiurekit.

Kareivis klauso grandinio, grandinis—puskarininko, puskarininkas—vachmistro ar viršilos, tas karininko ir kuopos vado, kuopos ar eskadrono vadas—pulko vado, pulko vadas—apygardos vado, apygardos vadas—generalinio štabo, o generalinis štabas—vyriausybes ir prezidento.

O iš kur ta vyriausybe ir prezidentas?

Visas vyriausybes ir prezidentą išrinkdavo seimas, o seimą išrinkdavo vis žmones. Reiškia, buvo žmonių valdžia, kurią jie patys išrinkdavo. Kai ji budavo negera—galejo kitą išrinkti. Ir mes patys kareiviai galedavom rinkti. O dabar negali. Čia ir yra šuva pakastas, kad visiems negerai ir nusmuktkelniai policininkai ant sprando joja. Šitos vyriausybes niekas nerinko ir visi jos nenori. O tik keli dvarininkai — karininkai susitare, apgavo kareivius, išvede į gatvę, išvaike seimą, nuverte žmonių pastatytą vyriausybę—pastate kitą prezidentą—Smetoną ir kitą vyriausybę. Ji ne žmonių rinkta, užtai su žmonemis nesiskaito. Ima mokesnius ir niekam nesako, kur deda. Pila sau į kišenes kiek telpa. Perka dvarus, paločius ne tik Lietuvoj, bet ir užsieny. Dabar išeina, kad juo didesnis valdininkas, juo didesnis vagis, žmonių prakaitu ir krauju uždirbtų pinigų. O kad žmones tyletų, tai ir duoda policininkams pilną valią, gruda į kalejimus, kas tik nenori tyleti.

Jus pareisit namo ir netylesit, ir Jus grus. Jus patys galit matyti, kad aš teisybę sakau. Jus suprantat, kad taip negerai ir buti negali. Reik pataisyti. O kas gali pataisyti? Žinoma, ne kas kitas, kaip tik Jus brolia kareiviai, su savo geriausiu draugu—ginklu. Jus kareiviai, ir mes, viršilos, vachmistrai, puskarininkai ir tie karininkai, kurie už žmonių ir kareivių reikalus stovi su ginklu rankose, galim pamokyti tuos ponus, kad jie nejotų sprandais musų tevų, brolių ir musų pačių. Žinoma, ne visi tai supranta ir daug yra tokių, kuriems kad tik pinigus moka, tai ir gerai, o kas toliau—jie nemato. Yra tokių šunų žvalgybininkų iš pačių kareivių tarpo, kurie iš pasalų už pinigus kanda: klausos, ką kareiviai šneka prieš valdžią ir paskui už pinigus praneša žvalgybai. Na, o toks kareivis tuojau ir papuola į žvalgybos rankas. O ką žvalgyba daro, jau, tur but, Jus g rdejot.

Tai Jus dabar sakysit, kaip čia dabar mes nepasitarę ir eisim valdžią versti. Vistiek nieko neišeis. O pradesi tartis—papulsi į žvalgybos rankas.

Ir taip, ir taip blogai.
Nei šaukt, nei plaukt.

Ale Jus nemanykit, kad aš toks durnas ir nepasakysiu Jums kas reik daryti. Aš viską apgalvojau ir Jums pasakysiu. Tik Jus paklausykite. Pasišnekekit tik su savo geriausiais draugais, kuriuos žinot, kaip patys save ir žinot, kad žmones padorus, neis savo brolio kareivio, kaip judošiai už pinigus, parduoti. Apgalvokit ir aptarkit, kaip yra ir kaip turetų buti ir ką reik daryti, kad gerai butų. Pamatysit, kad nieks neišeis be draugo ginklo. Tai Jus ir susitarkit, kad reiks — pilsit tai vyriausybei per šonus, kad jos ne balso neliktų ir su ginklo pagalba pastatysit tokią vyriausybę, kuri žmonių reikalų žiuretų. Kaip ateis laikas pamatysit, kad tokių kaip Jus yra daug daugiau, negu Jus manot. Tik Jus laikykites drausmes savo tarpe, be reikalo ir nežinomiems žmonems nieko nešnekekit ir mylekit savo geriausią draugą ginklą. Tebuna ginklas Jusų visa politika ir pamatysit, kad viskas bus gerai.

Aš ilgai apie tą visa galvojau ir parašau, kaip mokejau, ir daviau geriems žmonems, kad išspausdintų ir Jums duotų perskaityti. Jus tik skaitykit mano laiškus — aš Jums daugiau parašysiu, kas dabar yra, kas ir kaip Jums reikia daryti.

Jusų brolis Vyr. puskarininkas

Obelinis.

Pastaba: Tai mano netikra pavarde. Kitaip mane i kalejimą už teisybes žodžius įkištų, bet Jus taip mane vadinkit, o kaip bus laikas — aš Jums pasirodysiu.

2. Laiškai iš Vakarų Lietuvos.

1.

Kaune gyvenimas apmiręs. Del kasdien pasikartojančių kratų ir špikų gausumo kauniškiai ne kaip jaučiasi. Režimas dabar toks Lietuvoj, kad ne tik kalbeti, bet ir galvoti piktai prieš fašistinius ponus negali. Tuo atžvilgiu Jus esat laimingesni, nes galite ir savo spaudoj ir viešai pasakyti, ką jaučiat ir manot.

Kai kas ir Lietuvoj moka prisitaikinti. *Keturėjininkai* neblogai uždarbiauja. Girdejau, kad jiems laikraščiai a la „Musų Rytojus" moka po litą ir daugiau už eilutę. Iš to ne tik pragyventi galima, bet dar gerokai išsimauti „Laisvej" ar „Božegraikoj". Vienuolis Žukauskas taip ščyrai tautininkams fašistams pradejo tarnauti, kad nabagas nebeteko savo geriausios dovaneles — beletristo talento. Jo raštai pasidare tokie lekajiški, kad nesinori į rankas imti. Kiti jaunesnieji svajonemis ramstosi, dusauja, prie ko tai ruošiasi, bet del žinomų priežasčių nieko negali paruošti. Viskas, kas yra geresnis, pasirodo užsieny, o Lietuvoj pasitenkinam surūgusia smetonele, kurios nelaka ir padoresnis šuo. Pastaruoju laiku tautininkai fašistai pasidare labai aktingi. Pradejo leisti visą eilę naujų laikraščių ir žurnalų, kelia bylas prieš lašinius, agurkus ir t. p. Kovai su „Pavasariu" įsteige „Sauletekio Rasos", kurioms paaukojo net 40,000 litų. Laikraščio redaktorius esąs žvalgybininkas. Banaičio leidžiamas „Tautos kelias" eina buvusiais Glovackio „Tautos Valios" keliais. Įkurtas savaitinis „Sekmadienis" — viešai redaguojamas ir administruojamas „Eltoj". Jo redaktoriai ir leidejai p.p. Kemežys ir Gerutis. Iš kur jie gauna paramos ir subsidijos — netenka spelioti. *Vsio pokupajetsia čto prodajetsia i ceny plotiat bolšije.* Vikrus ir apsukrus vyrukas dabar gali padaryti gerą karjerą Lietuvoj. Ar ji bus amžina, tai kitas klausimas. Bet kas moka gyventi ir lankstytis, tam Lietuvoj dabar yra ir blynų su smetona ir dešros ir surio. Tiesa, ponams viešpečiams tenka dažnai patirti nemalonumų, bet jie dabar pasidare tokie storaledžiai, kad gali ant jų supuvusį šunį pakarti — nesusirauko.

Daugiausia dabar jie turi nemalonumų iš studentų. Anksčiau tautininkų leiborganas ragino studentus organizuotis ir leisti savo laikraštį. Dabar „Studentui" pasirodžius — keikia studentus. O kai jų delegacija atsilanke pas vidaus reikalų ministerį del vedamų derybų su lenkais Karaliaučiuj, tai ponas ministeris juos isvaręs lauk. Neleido ir studentų susirinkimo universitete. Vienu žodžiu studentai pradejo „požalivat". Žinoma, ne studentai „neolituanicai", bet bendrai studentai. Tai matote, nors pas mus ir labai kietas režimas, bet pasitaiko ir „valnasčių".

X. Y.

Kaunas.

2.

Iš Raseinių padangės.

„Pirmyn" buvo rašyta apie Raseinių Gimnazijos moksleivių terorizavimą. Po to fašistinio teroro, moksleivių tarpe dabar viskas lyg ir aptilo. Bet kartu apmire visas gyvumas moksleivių tarpe, kurį pirmiau inešdavo pažangiųjų moksleivių organizacija „Atžala". Uždarius „Atžalą", musų gimnazijos moksleivija visiškai apsnūdo, pakriko ir išsigando. Nes už bi kokį susirinkimą, ar šiaip gyvesnį ir laisvesnį pasikalbejimą — grąsomą pašalinimu iš gimnazijos. Taigi dabar taip sau visi ir tunome pusiau gyvį, pusiau apmirę. Tik štai paskutiniu metu pragarsejęs Raseiniuose policininkas žvalgybininkas Liutkus, kuris daugiausia prisidejo prie moksleivių terorizavimo, iš kaž-kur nusitveręs nežinia kieno leidžiamą laikraštį „Balsas", davineja fašistams moksleiviams ir liepia, kad tie neštų paskaityti gimnazijon „bolševikams" atžalininkams. Vienas VI kl. mokinys M. atsineše prieš Velykų atostogas į mokyklą mineto laikraščio Nr. 2—3 ir nieko nesivaržydamas ir nebijodamas, laike pertraukų, pradejo viešai skaityti. Priejęs prie kai-kurių buvusių atšalininkų ir iš jų tyčiodamasis, rode, ką rašo „Balsas" apie emigrantus. Paskui juokdamasis tarė:

— Še jus Plečkaičio agentai, ką rašo apie jusų sebrus.

Moksleiviai tiesiog nežinojo, ką fašistui sakyti, kurs nusitveręs žvalgybininkų laikraštį, akyplešiškai pradejo užsiimti provokacijomis. Veliau nežinia kas apie tai praneše direktoriui ir daugiau M. nieko nesake. Bet direktorius nuo jo „Balso" neateme. Ar ilgai taip žvalgybininkai ir jų agentai su savo laikraščiais mokyklose viesai afišuosis? Tur but jie taip siunta prieš galą.

Antifašistas.

Raseiniai I. IV.

Perskaitęs „PIRMYN"—duok kitam!

3.

Draugai emigrantai!

Mums, gyvenantiems fašistinej Lietuvoj, labai sunku susivokti daugely reiškinių ir politinių įvykių. Jus tam nesistebekit. Patys gerai žinote, kad nera spaudos laisves, nera susirinkimų laisves ir t. t. Del tų priežasčių sunku išsiaiškinti kai kurios dalykus. Apie tai netenka ir rasyti. Visas musų politinis gyvenimas vyksta palepese. Ir tai zmogus nesi tikras, kad nebusi isprovokuotas, apsmeižtas ir galų gale istremtas į Varnius. Neš tiek šiandien yra šnipų ir provokatorių, kad sunku kam betiketi.

Štai pas mus Šiauliuose per atvelykį atsitiko toks dalykas. Vienas senai pažįstamas mano draugas atsinešė slaptai porą laikraščio „Balso" Nr. t. y. Nr 5 ir 6. Klausiu—iš kur juos gavęs ir kieno tas laikraštis. Jis man atsako, kad jam davęs policininkas ir pataręs pasiskaityti, ką rašo tikri darbininkų gynejai komunistai, apie socialdemokratus ir emigraciją. Aš bijodamas, kad policininkas mus neišprovokuotų, liepiau savo draugui tuč tuojau sudeginti laikraštį. Bet atsinešęs laikraščius draugas X sako, kad jam esant svečiuose pas vieną pažįstamą kilusi kalba prie buteliuko apie emigrantus. Ir policininkas, kuris buvo jau gerokai išsikaušęs, išsitrauke iš kišenes laikraštį ir tarė: — Jeigu jus norite žinoti apie emigrantus ir jų veiklmą — tai skaitykite „Balsą". Už tą laikraštį mes nebausim, nes jis teisybę rašo.

Tada šeimininkas paeme ir pradejo viešai skaityti kai kurios straipsnius. Veliau nepažįstamasai policininkas dave ir mano draugui porą numerių „Balso". As vis delto manydamas, kad policija negali platinti komunistų laikrasčio ir bijodamas provokacijos—liepiau savo draugui buti atsargiam. Bet, kaip perskaitem vieną kitą straipsnelį iš 5 ir 6 Nr.—tuomet mums abiem viskas galvoj susimalše. Mes galų gale patys nežinom, kieno tas laikraštis ar žvalgybos ar komunistų? Jis taip visas perpildytas provokacijomis ir „donosais", kad sunku tiketi jį esant komunistų laikraščiu. Mes siauliškiai, kurie gerai atsimenam provakacinį žvalgybos leistą „Pagaltos Žodį", linkę manyti, kad ir „Balsas" ar tik nebus tycia leidžiamas žvalgybos. Nes taip provokuoti tegali tik žvalgybininkai, kuriems rupi skaldyti darbininkų jegas ir silpninti priešfašistinį judejimą. Bet kad to siektų komunistai — nesinori tiketi. Todel, draugai, aš gavęs progos paskaityti „Balso" Nr. Nr. atsikreipiu į jumis, gyvenančius užsieny, su atviru laišku, kad jus, gyvenantieji užsieny, ir turedami progos laisviau sekti gyvenimą, mums paaiškintumet, kas iš tikrųjų yra „Balsas", jeigu jį dargi policija davineja skaityti.

Su draugiškais linkejimais

Darbininkas.

Šiauliai 17. IV.

Red. prierašas: Del draugo klausimo, kad redakcija paaiškintų, kieno yra laidžiamas „Balsas" — mes nieko konkretaus negalime atsakyti. „Pirmyn" 4 — 5 Nr., tilpo Juoz. Paplausko straipsnelis „Komunistų Balsas", kuriame ir pats autorius abejojo kieno jis leidžiamas. Bet tame straipsnely buvo iš anksto pasakyta, kad žvalgyba ji platins. Ir neapsirikta. Kuomet, mes gavom iš Raseinių ir iš tamstos korespondencijas, kuriose rašoma, kad žvalgybininkai ir policija dalina skaityti „Balsą" – tai tas mus ne kiek nestebina. Nes visas „Balso" tonas ir vedamoji mintis, labai ankštai sutampa su fašistiniu „Lietuvos Aidu", „Musų Rytojum" ir kitais fašistų laikraščiais. Todel visai nenuostabu, kad žvalgybininkai, kuriems labai svarbu išprovokuoti ir iškrikdinti priešfašistinį liaudies judejimą — tą neva komunistų laikraštį platina. Jeigu jis ištiesų leidžiamas komunistų, žiauriu fašist nes reakcijos metų, tai matot kaip jie prieš fašizmą kovoja. Tai itin reikalinga įsidemeti Lietuvos liaudžiai, kad laikui atejus but galima priminti ir parodyti viešai komunistams jų „garbingos kovos" prieš fašistų darbus. Todel mes dar kartą iš savo puses patariame visiems, kas tik kur gali gauti, skaitykite Karaliaučiuj leidžiamą komunistų „Balsą" ir patys įsitikinkite kam jis daugiau tarnauja: ar žvalgysai ar priešfašistiniam judejimui.

3. Fašistinėj Lietuvoj.

Kas atidavė Lietuvą fašistams.

Dabartiniu „liuoslaikiu" pamažu prisimena visa eile zygių ir asmenų iš 1926 metų pabaigos, kurie nustume Lietuvą į fašistų pragarą.

Benagrinejant tą nelaimingą istoriją, juo toliau aiškeja ir patys jos kaltininkai.

Iš pradžių buvo sakoma, kad perversmas įvyko delto, kad demokratine valdžia buvo pasileidusi į kerenščiną, t. y., buvo davusi neprotingą laisvę fašistams ir visiems kitiems juodiems gaivalams. Tokiai tvarkai esant sunku ir stačiai negalima buvo susekti, kas darosi fašistiniuose pakampiuose.

Bet tai tik vienas kaltinimas, kurį galima bendrai mesti demokratines koalicijos vadovybei.

Išnagrinejus nuodugniau visą praeitį ir visą dabartinę buvusių musų sąjungininkų liaudininkų taktiką ir žygius, yra pakankamai paaiškeję, kad be ano bendrojo nusikaltimo ant liaudininkų sąžines guli dar vienas — ir tai jau jų vienų — nusikaltimas, ir nenusikaltimas, bet didžiausia piktadarybė: sabotažas, sąmoningas valdžios atidavimas fašistams, priešo įsileidimas per užpakalines duris.

Juk prieš pat perversmą, kai visi ženklai rode besiartinantį pavojų, krašto apsaugos ministeris liaudininkas Papečkis begediškai tvirtino, kad viską jis žinąs, kad viskas tvarkoj, ir, jei kokios, jis sugebesiąs tvarką padaryti.. Ir už poros dienų „padare", tik ne jis, bet fašistai.

Ir už visa tai, kas dabar darosi, už visą išlietą žmonių kraują didžiausias kaltes sunkumas krinta ant liaudininkų vadovybes, kuri negaledama pakęsti bendradarbiavimo su socialdemokratais, tyliu sus tarimu su fašistais sutiko, kad demokratine valdžia butų nuversta, po ko liaudininkų vadovybe tikejosi, kad bus fašistų pakviesta į koaliciją, bet fašistai, pagrobę valdžią, liaudininkam dure špygą į panosę, ir patys vieni su klerikalais atsisedo į valstybes vežimelį.

Dabar liaudininkai, arba tikriau sakant, Dailyde su Toliušiu, svyruoja, neprileidžiami prie valstybes lovio, ir varvina seilę bežiuredami į burbuliuojančius po tą lovį fašistus. Jeigu fašistai juos pakviestų koalicijon,

tal jie su džiaugsmu dovanotų ir „Varpo" spaustuves išsprogdinimą ir kitus nemalonumus, patirtus iš Patašono valdžios.

Šito neturi užmiršti Lietuvos liaudis, ir atejus jos išsiliuosavimo valandai, į teisiamųjų piktadarių eiles turi pastatyti ir visus demokratijos laikų sabotažninkus.

Sargas.

Kaunas, 17. IV.

Kovokime su šnipais.

Fašistams įsiviešpatavus, Lietuvos visuomenes kunas tapo užkrestas biauria sloga — šnipinejimu, kurs, lyg kokie biaurus parkai, eda gyvą kuną. Klerikalų valdžia ir gi laike daugybę šnipų, kurie, neturedami ką veikti, užsiimdavo provokacijomis, bet dabar viskas perejo sa ką, ir nesuinteresuotam piliečiui sunku net įsivaizdinti, kas dedasi šioj srity. Visas kraštas yra aptrauktas smulkiu šnipinejimo tinklu, kurs prasideda nuo paprastos gatves valkatos ir baigiasi skrybeliuotu ponu valdininku ir kunigu, klausančiu bažnyčioj žmonių išpažinties

Neskaitant daugybes slaptosios policijos agentų, fašistų žvalgyba yra suorganizavusi ištisą armiją savo slaptų bendradarbių visose valstybinese ir privatinese įstaigose, visuomenes organizacijose ir kiekvienoj vietoj, kame tik yra koks žmonių susiburimas. Ypatingai stengiasi žvalgyba įsigyti slaptų bendrabarbių politinese partijose. Todel suemę ką už politiką paprastai geruoju ir piktuoju siulo stoti į žvalgybos eiles, žadedami laisvę ir algą arba kalejimą ir sušaudymą.

Su šia liga reikia mums kuogreičiausia pradeti kovoti, nes greitoi ji sues visą gyvąjį Lietuvos kuną. Aš nesakau, kad visi pavirs šnipais, bet tik noriu pabrežti, kad jeigu žvalgybai pasiseks minetą jos sistemą išplesti kaip reikiant, tuomet bus paralyžuotas ne tik musų politinis veikimas, bet ir visas demokratines visuomenes gyvenimas. Reikia žinoti, kad slaptas nors ir pasyvus žvalgybos bendradarbis įstaigoje ar fabrike yra mums pavojingesnis už tikrąjį agentą, nes jis, kasdien dirbdamas su tais pačiais vienos profesijos žmonemis, smulkiausiai žino kiekvieno politines pažiuras bei nusistatymą ir mato jo žingsnius. Su sios rušies šnipais, kaipo pikčiausiais, turim pirmiausia ir pradeti kovą.

Musų kova su šiuo brudu turi prasideti nuo to, kad mes juos turime iškelti aikšten, kad visi juos žinotų ir saugotus. Pirmiausia turim buti mes patys pakankamai visur atsargus ir turime sekti kiekvieną ne tik įtariamą, bet ir neaiškų asmenį.

Kiekvieną įtariamą asmenį reikia sekti bent keliems ir kartkartems suvesti į kruvą visų patyrimus.

Galutinai išaiškinus, kad toks ir toks yra snipas, turim pranesti kam reikia, kad butų jis paskelbtas laikraštyje „Pirmyn". Kas bus viešai per laikraštį paskelbtas šnipu, to karjera šioj srity bus baigta, nes jį visi žinodami saugosis, salinsis nuo jų ir neapkęs, o tokioms sąlygoms susidarius, jam pasunkes arba visiškai taps negalimas šnipinejimas ir jis nustos žvalgybos atlyginima Taigi tuč tuojau bus užduoti jam du smugiai: moralis ir materialis. O kai ateis musų atsiskaitymo valanda, tai atsiims iš mus „pelną" sulig savo užsitarnavimu.

Dieglys.

Kaunas, 17. IV.

Musų spaudos reikalu.

Lietuvos žmones iš einančių fašistinej Lietuvoj laikraščių nieko negali žinoti, kas dedasi jų kraste politikos srityje, nes fašistai įvede tokią cenzurą, pro kurią nepraeina ne menkiausias nemalonios jiems tiesos žodelis. Todel radosi reikalo organizuoti laisvą spaudą užsienyje, kur fašistų cenzoriaus nera ir kur Musteikis negali spaustuvių sprogdinti.

Dabar tik stovi prieš mus didelis uždavinys—tą laisvąją savo spaudą tinkamai išplatinti, kad ji pasiektų visus Fašistines Lietuvos kampelius.

Todel visur, kame yra musų draugų, reikia organizuoti *knygnešių punktai*, per kuriuos butų galima gautąją iš užsienio spaudą reguliariai po visą kraštą išsiuntineti.

Reikia užlaikyti kietą konspiraciją, kad vienam punktui pakliuvus į policijos rankas, kad jokiu budu negaletų iš to kitų punktų susekti. Todel kiekvienas platintojas, duodamas kitam literaturą, negali sakyti, iš kur jis ją gavo, nes anam nera reikalo tai žinoti. Kai visi ir viską žino, tai nesunku dalykui savaimi, gandais policijos ausį pasiekti.

Skaitytojai, perskaitę, turi duoti kitiems, tie kitiems ir taip toliau, kol supliš laikraštis beskaitomas. Spaudos gabenimas sunkus, todel vienu ekzemplioriumi reikia daugeliui dalintis.

Skaitytojas.

Šiauliai. 15. IV.

1. Kalbos apie amnestiją.

Kadangi Lietuvos kalejimai kimšte prikimšti žmonių ir jau daugiau netelpa, tai, sako, sąryšyje su gegužes 15 d. iškilmemis, Smetona duosiąs amnestiją, kad ištuštinus kalejimus, nes, sako, yra daugybe žmonių, politiškai neištikimų, kariuos reiketų suimti, bet, del vietos stokos kalejimuose, tai įvykdinti nebuvę galima, o naujų kalejimų irgi taip greit nespesi pristatyti.

2 Kun. Tumui neleido kalbeti.

Nesen i Kaune įvyko Katalikų Veikimo Centro konferencija. Joj buvo atsilankęs ir norejo kalbeti kun. Tumas, paskutiniu laiku „pragarsejęs" kaipo kruvinojo Smetonos režimo garbintojas ir šalininkas. Bet kun. Tumui nepavyko. Katalikiškoji publika Tumui neleido kalbeti. Jis buvo palydetas švilpukais ir didžiausiu triukšmu. Tai laikai. Jau ir katalikai tarp savęs pradeda peštis!

3. Lietuva—Musolini provincija.

Už paskelbimą, kad pasikesinimą prieš Italijos karalių ir diktatorių suruoše patys fašistai — Kauno karo komendantas 1 men. uždare „Lietuvos Žinias". Tas laikraščio uždarymas padarytas reikalaujant Italijos atstovui Kaune. Be to, Smetona su Voldemaru pasiunte tiems abiem Italų tautos budeliams vergiškas sveikinimo bei užuojautas telegramas. Vadinasi, Lietuva pasidare Italijos fašistų provincija, kurių norams, nelyginant vasalai savo valdovams, pataikauja musų liaudies budeliai. Geda už Lietuvą.

4. Griauna savivaldybes.

Kompanija prieš Kauno miesto valdybą nepavyko, bet ir dar nepasibaige. Kieno tai nematoma ranka diriguoja Digrius, Beržinskus, Chodasus ir kai-kurias frakcijas, kaip tai lenkus, kad valdybą verstų ir naują rinktų. Sako, kad į Kauno burmistrus peršamas Chodakauskas, celencijos Smetonienes broliukas. Buvo ir ponulio Ambrozaičio kandidatura — nes juk ir tas fašistas dabar esąs be titulo.

Kauniškis.

Kaunas, 1928.20.VI.

4. Laisvoji Gyvenimo Mokykla.

Dar apie Švenčionis.

Nepersenai laikrašty „Pirmyn", buvo nušviesta keletas apie bruožu švenčioniškių lietuvių moksleivių gyvenimą. Kiekvienas mokinys paskaitęs tą straipsnelį ir pats daugiau ar mažiau budamas ar buvęs tokių inkvizitorių naguose,—tryne sau iš džiaugsmo delnus ir siunte pirmam aikš.en iškelusiam draugui tar.amųjų pedagogų niekšybes, tukstanč us širdingiausių linkejimų. Kad tai buvo ir yra gryniausia teisybe, o ne prasimanymas, tai to neužginčys ir labiausiai užjaučią tokiam kunigelių, „garbes plešimui" nei Švenčionių davatkos, nei vienas kitas moksleivis davatka (tokių ir gi pasitaiko).

Bet gyvenimas bega šuoliais, o tame gyvenime pasitaiko panašių kunkuliacijų devynios galybes, kurių ir noredamas surašyti vargiai beįstengtum; nes re ktų ne vieno storo juodraščio ir laiko, kurs kiekvienam moksleiviui, o juo labiau lietuviui, šių dienų aplinkybese, yra itin brangintinas. Todel tenka pasitenkinti nors svarbiausiais, nedovanotinais faktais pasiuntus visuomenes žiniai. Daugybe kitų faktų ir faktelių reikia neno romis užmiršti. Šį kartą težino „Pirmyn" skaitytojai dar porą nepraleistinų pro šalį dalykų. Pradesiu nuo bendrabučio gyvenimo. Švenčionyse pastaraisiais metais kaž kodel taip yra, kad kur nepasisuki žmogus, ten ir davatka. Taip ir bendrabutyje. Ir berniukų ir mergaičių vedeja čia pastatyta. Kristaus metų davatka, kuriai visi priklausą moksleiviai, gal bijodami nustoti jos akyse markes ar ko kita, kad paskui nereiketų kraustytis iš bendrabučio lauk, vadina švelniu vardeliu—Anelyte. Tačiau minetoji davatka jau visa Anielia, merga, kaip iš stuomens taip ir liemens. Kartas nuo karto čia varinejami mokiniai išpažinties. Ir kai tas reikalas eiti prie konfesionalo pribręsta iki maximum, tai neatsižiurima į nieką. Anelyte įsako, o kas įsakyta—turi buti šventai ir be atideliojimo pildoma. Šalčių dienomis, 29°, 30°C., kuomet geras šeimininkas šunį į lauką nevaro, gerbiamoji Anelyte kelia anksti rytą mažiukų burį (didesnieji tokios šaltos išpažinties vargais negalais nusikrato) ir nekeisdama savo išvakario nutarimo, visus, kaip avinus, veja į šaltą bažnyčią, visai neatsižvelgdama į tai, kad tie mažiukai tokią išpažintį gali gyvastimi primoketi. *O išdrįsk pasipriešinti—tai išvys iš bendrabučio.* Ir taip jie nueję į bažnyčią—šąla, dreba, stovi sustyrę prie šaltos sienos ir kalena dantimis. Bet kokie rezultatai tokios išpažinties?—Gi didžiumos mažiukų atšalę ausis, nosis, pirštų galus, apserga įvairiomis ligomis. Visa tai bendrabuty dedasi ašiu davatkiškam režimui. .

Nesenai buvo liet. gimnazijos moksleivių rekolekcijos. Kun. kap. Micas, pasižymejęs savo chamiškais išsireiškimais, nepašykštejo jų ir laike rekolekcijų. Pamatęs vieną kitą išblyškusį mokinį, tuojau viešai eme įtarineti, prikaišioti jiems moralybes stoka, išvadino juos pasileidelais padare biauriais, nustumiančiais juos paskut.nio nakties gatvininko — palaidūno vieton, pažemino jų vardą. Ir taip daro kapelionas!

Tai nedovanotinas dalykas!

— Iš to, kapelione, kad mokinys išblyškęs, sunku spręsti, ką nors apie jo nekaltybę. Kaip tik jis gali buti pats skaisčiausias žmogus. Ar įeini į jo materialę padetį, ar buvai jo aplankyti bute, kame jis gyvena ir mokinasi, ar matei jo skurdą? Nueik, o pamatęs nekaltinsi jo išblyškusio veido. Pagaliau, kad ir taip butų, tai tamstos pareiga tik išrodyti viso to blogas pasekmes ir kuošvelniausiu budu stengtis jaunuolį nuo to atstumti.

Tamsta esi gimnazijos kapelionas Todel turi buti mokinių siela, paguoda, bet deja, esi žiaurus ir prastas su mokiniais savo kalboje ir inkvizitorius savo darbuose. Esi tiesiog savo rušies demoralizatorius. Nesenai, tik pirmąjį kartą, atejęs destyti tikybos į žemesnes klases, emei vadinti mokinius kupranugariais ir visokiais, rusų laikų, nuvalkiotais žodžiais, kaip pav.: „balda" ir kt. Tamsta juos išmokinsi koliotis, todel tamstai gimnazijos kapeliono ir mokytojo vietos netgi labai gaila.

Antras dalykas. Šiemet nuejus lietuvių gyvenimui Vilniuje truputį kitokia vaga, Svenčionių davatkos kiekvieno nepažįstamo vilniečio bijo, kaip velnias kryžiaus, ir kol jo gerai iš visų pusių neapuosto, tol žiuri į jį šnairomis, kaip į labai įtariamą žmogų. Kaip visi žinome, rudenį buvo uždaryta Vilniaus lietuvių mokytojų seminarija. Nelaimes ištikti, kai kurie mokiniai (tik keletas), ypač vyresniųjų kursų, nenoredami pertraukti mokslo, stojo nors į lenkiškas seminarijas Keli tokie mokiniai atvažiavo į Švenčionis. Jie, turedami kasdienių bendrų reikalų su bendrabučiu, susitikdavo akis į akį su davatka, pasikalbedavo su ja ir t.t. Tik štai vieną gražią dieną visi tie vilniškiai buvo įtarti komunistais, bolševikais, bendrabučio tvarkos ardytojais ir kitokiais, nors nieko panašaus nebuvo. Vienas vilniškių, drg. J. buvo davatkų pakeltas net gi „tvarkos ardytojų", „bolševikų" ir „komunistų" vadu. Daug ten buvo davatkų burnos išaušyta, dar daugiau vilniškiams garbes nuplešta. Pagaliau tas dalykas pakliuvo iš bendrabučio į kilnesnius pedagogų ir perdetinių rumus, kur savo laiku buvo svarstomas visų įtariamųjų likimas. Bet, gal, del stokas „argumentų" viskas pasibaige laimingai—nieko nenubaude ir nepašalino. Šį kartą davatkos pralaimejo...

Tai tokie ir panašus dalykai dedasi musų padangeje. Duok, Dieve, kad daugiau jų nebutų.

Akmeniškių sunus.

Švenčionys, 12—IV.

5. Laisvoji Tribūna.

Liberalizmas ir demokratija.

(Tęsinys, žiūr. „Pirmyn" № 7—14).

Liberaline buržuazija, prisitaikindama laiko upui, nors ir surašė į savo programą demokratinę konstituciją, politinių teisių lygybę ir kitus laisves obalsius, tačiau tatai nereiškia, kad musų liberalai virto demokratais. Jie nors kartais dedasi demokratais, bet tas jų demokratizmas ne nuoširdus, falšyvas, nes savo širdyse jie netiki, kad demokratija, t.y., pati plačioji liaudis, galėtų kada nors šalį valdyti. Jie, kaipo garbintojai atskirų asmenų, genijų, autoritetu tiki, kad tik vadai, genijai gali pasukti visuomeninį gyvenimą pageidaujamon kryptin, pravesti reikalingas reformas ir t. t., o liaudis, jų akyse, tai esanti ir busianti vien tik „pro-

stoj narod", kurią reikia ganyti ir, kad nesišiauštų, — gerinti jos buvį,—sočiai paserti!

Štai kame esminis skirtumas tarp musų kairiosios buržuazines inteligentijos (V. liaudininkų) ir demokratijos, t. y., social-demokratų.

Dabar lieka dar pažymeti vienas svarbus bruožas, bendras visokiems liberalams, butent: visa liberaline buržuazija priešinasi socializmui, kaipo griaunančiam pamatus kapitalistinio suredymo,—kaipo naikinančiam luomų ir klasių skirtumus, nes liberalai, nekalbant jau apie stambiuosius savininkus, bet ir buržuazine inteligentija,—to labai nenoretų.

Nekalbant jau apie buržuazines inteligentijos, palyginamai gerą medžiaginę padetį, reikia neužmiršti, kad josios visos gyvenimo aplinkybes, veikimo sąlygos, pajamų saltiniai, — visa tai surišta tampriai su dabartinio kapitalistinio suredymo pamatais, santykiais ir žmonemis; su tais santykiais susigyvenus—jaučiasi neblogai, todel negali buti noro visus tuos santykius versti aukštyn kojom. Tuo budu, nežiurint, kad socialistinej visuomenes santvarkoj, butent: protas, gabumai, talentai bus įvertinami labiau negu dabar—gaus pilną laisvę savo issivystymui, vis tik buržuazinei inteligentijai socializmas lieka *„šokimu nežinomon ateitin"*. Ir kuomet eina kalba apie visuomenes pertvarkymą naujais pamatais, apie paruosimą dirvos socializmui, liberalai gatavi jungtis su pačiom reakcinem partijom, imtis, griežčiausių priemonių socializmą atitolinti.

Bet vis tik, kaip tai ne butų, musų liberalai, ypač kairieji, turedami savo partijos programoje laisves obalsius sakosi už tuos obalsius kovojantį, tik visa beda tame, kad apie kovą sujunda kalbeti tik tuomet, kuomet asmeninis jų kailis paliestas.

Be to, politines kovos budas musų liberalų turi bendrą liberalizmo bruožą, butent: stengtis apginti savo kailį vedant legalę politinę kovą. Žinoma, ir social-demokratai neatsisako legaliai kovoti, bet jiems tas klausimas yra vien tik kovos tikslumas ir naudingumas; jie stato klausimą – kokiais budais kovojant galima daugiau nuveikti — legaliais ar nelegaliais, ir elgiasi taip, kokį gauna atsakymą. Liberalai taip klausimo nestato; liberalams nors ir mažas iskrypimas iš legalaus kovos kelio yra jau didelis blogumas; jie ryžtasi nelegaliai kovoti tik tuomet, kai jau legalus kovos keliai visi uždaryti, kai jiems patiems juodoji ranka užmauna apinasrį ir siekia iškraustyti kišenius! Tokia liberalų kovos taktika aiškinama tuo, kad jie, kaipo atstovai pasiturinčio luomo gerai visakuo apsirupinę, labai nenori nustoti medžiagines geroves ir gyvenimo patogumų, o žinodami, kad nelegalus kovos kelias reikalauja viso to issižadeti, suprantama, kad liberalams sirdis neleidžia rizikuoti. Senoves laikų liberalams, žiaurieji suvaržymai ir uždetųjų retežių sunkumas persverdavo visokią riziką ir jie todel buvo revoliucionieriais, gi šių dienų musų liberalams retežiai nera jau taip sunkus, o įgytųjų kulturos patogumų svoris žymiai padidejo, todel nestebetina, kad liberalai šalinasi nuo socialistų, o aktingesnius aprobuoja "tevynes išdavikais".

Šios tik priežastys verte musų liberalus (V. liaudininkus), susikurus Lietuvai, detis su konservatoriais, su juodaisiais reakcininkais krikščionims, kaipo partijomis „tvarkos" ir tradicijų ir nukreipti visą savo „kurybą" prieš kairįjį Lietuvos visuomenes sluoksnį; tie patys sumetimai verte musų „V. liaudininkus 1926 metų gruodžio men. 17 d. atiduoti valdžią fašistams ir 1927 m., su tais pačiais fašistais deretis del valdžios pasidalinimo.

Akyvaizdoje musų liberalų praeities „kovos" faktų, mes aiškiai matom, kad reikalui esant jie kelia gana progresyvius obalsius, eina į liaudį ir net socialistais pasivadina, bet kuomet jiems pasiseka šlo to dasigauti, su liaudies pagalba įgyti šiokią tokią politinę įtaką, tai jie, užmiršę liaudies reikalus, pasineria rupesčiuose vien tik išlaikymui savo padeties ir to, ką yra įgiję. Iš čia ir kyla jų baime socialistams, tų tariamųjų „tvarkos ir valstybes griovėjų".

Toji baime vis labiau liberalus artina su reakcininkais, vis daugiau stiprinamos pozicijos prieš socialistus, kuriuos net „išdavikais tevynes" apsaukia.

Ir taip musų liberalai plaukia politiniame gyvenime, darydami įvairius zigzagus, talkindami savo bures oro atmainoms ir vejo kryptims.

Iš viso aukščiau pasakyto, mes jau šiek tiek susipažinom su musų liberalais, ypač, apsistoti plačiau prisejo prie jų kairosios sroves — V. liaudininkų, kadangi jie Lietuvos politiniame gyvenime yra vaidinę ne mažą rolę. Bet kalbant apie kokia nors politinę partiją netikslu butų spręsti apie ją vien iš to, ką ji apie save kalba Tas desnys ypač svarbus, kuomet eina reikalas apie musų liberalus; čia reikia butinai prisižiureti atydžiai ne į tai, ką jie *šneka ir raso, bet į tai, ir kame jie stovi, į tai, kur jie eina ir ne į tai kokios jų teorijos, bet į tai, kokie ją artimiausi medžiaginiai interesai ir kokie politiniai siekimai.*

Iš aukščiau sakyto, mes jau matem, kad musų liberalai kalbejo ir raše vieną, o dare visai ką kitą, už tai mes juos atatinkamai įvertinom Ir jiems priklausančion vieton pastatem juos. Bet nebutume linkę manyti, kad liberalai, bendrai imant, sąmoningai liaudį apgaudinetų. Jeigu tokie reiškiniai ir buvo, tai juos, kaipo partijos taisykle mes, neskaitysime. Bet reikia kartą ant visados įsidemeti, kad musų buržuazinių sluoksnių, tame skaičiuje ir kairiųjų liberalų—V. liaudininkų, savo interesų politika, visiškai išstume politiką idejos, t. y., politiką plačiosios liaudies interesų. Tikras idealizmas buržuazijos sluoksniuose nebūna, jeigu jis kartais ir švystereja, tai ir vel greit užgęsta, išnyksta asmeninio gyvenimo patogumų labirinte. Iš vienos puses toks reiškinys yra apgailetinas, nes kairioji buržuazine inteligentija galetų gyvenime suvaidinti svarbią progreso rolę, bet iš antros puses paemus jis mus džiugina, nes nurodo sustingimą, pasenejimą kapitalistines santvarkos ir butiną artejimą visuomenės atgimimo. Tačiau šiandiena apie tai nekalbesime. Šiandieną eina kalba apie musų artimiausį uždavinį, — musų priešą fašizmą, apie kovą su juo ir apie galimus toje kovoje talkininkus liberalus.

Kaip žinoma, Lietuvoj labiausia nepatenkintų fašizmu liberalų yra dvi partijos — „V. liaudininkai" ir „ūk. partija". Pastaroji nors ir menkai organizuota, bet nemažai turi savo šalininkų tarpe buržuazines inteligentijos, o besiartinanti revoliucijos audra gali išjudinti ir labiau susnudusius. Pirmieji, žinoma, stoja kovon, kaipo aktingesni demokratiniai sluoksniai: proletariatas, kaimo bežemiai, mažažemiai ir smulkioji darbo inteligentija. Bet fašizmas ant tiek yra įkirejęs, kad nuo demokratijos, be abejo, neatsiliks ir kitos progresyves Lietuvos pajegos. Nors tvirtai suorganizuoto bendro *fronto dar nera, vienok diena iš dienos auga balsai šaukiant vienytis, ruostis bendron kovon ir vienu smugiu užbaigti fašistų viešpatavimą.*

Bet dabar kyla klausimas, ar galimas Lietuvoj bendras frontas su bendra programa? ir ar tas butų mums pageidaujama?

Nors tikslai ir siekimai įvairių opozicinių sluoksnių Lietuvoje yra labai nevienodi ir susijungimas visų krašto pajegų į vieną partiją su viena programa negalimas, vienok tas anaiptol nereiškia, kad social-demokratija neprivalo nieko bendra tureti su kitomis partijomis.

Jeigu bent kelių politinių partijų yra bent vienas bendras tikslas, jeigu yra bendras priešas, tai tam priešui nugaleti, tam tikslui pasiekti, mums, rodos, *ga-*

limas bendras frontas, galima laikina sąjunga, bet darant sąjungą nieku budu neleistina išeiti iš partijos ribų iš plačiosios liaudies interesų.

Tik tokiomis sąlygomis galimas su kitomis partijomis sudarymas laikinos sąjungos. Bet ir sąjungą sudarius, social-demokratija neprivalo užmiršti, kad *pilnai* pasitiketi ji gali tik sau ir kad visada ir prie visako turi buti pasiruošus Ji — partija darbininkijos, proletariato, o proletariatui dabartineje visuomeneje nera kam pasitiketi, *nes darbininkija šių dienų visuomenėje yra vienintelis sluoksnis, kuris kovoje gali pralaimeti tik savo retežius.*

P. Šnekutis.

„Opiu klausimu + Daugiau tautiškos ambicijos".

Paskutinemis dienomis nei iš sio, nei iš to „Vilniaus Aido" Nr. 43 tilpo p. A. Valaičio straipsnys *„Opiu klausimu"*. Gi to paties laikraščio Nr. 45 tilpo Mackevičiaus atsakymas į menetą straipsnį: *„Daugiau tautiškos ambicijos"*. Atsakymas pilnas krokodiliškai „patriotiškų" ašarų ir t. t. Iš šalies žiurint atrodo, kad p. Rapolas ims ir prarys su dušia ir kunu nelaimingąjį tolerantą p. A. Valaitį. Bet tik iš šalies. Isiskaičius giliau į abiejų autorių straipsnius, nieko jau ten taip perdaug jose priešingo nerasime.

Ir del ko jie abu taip atsistojo viens pries kitą? Gal kai kas nores speti, kad pasaulio pabaigą pajuto? Visai ne! Abu vis dar rašo del tų pačių politinių emigrantų, megiamiausios paskutiniu laiku tautiškų publicistų temos, kuri *mokantiems* „patriotiškai" burnuoti yra geru pasipelnimo šaltiniu, ir priemone dabartiniais laikais karjerai daryti.

Nors ir nežinia kuo ta polemika baigsis ir ar ji tęsis toliau, bet jau užtenka ir to kas „tautiškos" išminties pareiksta, kad padaryti kelias pastabas.

A. Val. straipsnio pagrindine mintis ta, kad girdi jei jau mes vilniečiai negalime emigrantų sukišti bent kalejiman — tai juos nereikalinga bent taip igno ruoti, kaip fašistine Lietuvos vyriausybe. O per p. Rapolo straipsnį raudonu siulų reiškiasi didžiausia širdgela, kam prof. Voldemaras tų „lietuvių tautos degeneratų" nesušaude ar bent i katorgą visam amžiui nepasodino. Kas gi gali pasakyti, kad ne krikščioniškas katalIko Rapolo noras? Kas gali pasakyti, kad tas žmogus, kuris per Tysliavos vakarą išgirdęs Kristų pavartota daugiskaitoj piestu atsistojo — nera Kristaus mokslo ir evangelijos uolus sekejas? Bet mes jau paliksime paciam R. M. suderinti jo krikščioniškai idealistinę moralę su juodašimčio kraujageriškais apetitais. Nes tai padaryti tik jis pats, tur but, tegali. Ponas Mackevičiau, jeigu Dievas visus gyvius sutvere—tai jis labai protingai pa sielge, kad kiaulei ragų nedave. Nes lietuviška patarle teisingai sako, kad: „Jeigu kiaule ragus turetų — visą svietą išbadytų". Tas pats ir su tamstos „krikščioniškai tautiškais" apetitais. Turbut Nepriklausomos Lietuvos fašistiniai diktatoriai, ligi pasirodymo „V. Aide" R. Mackevičiaus straipsnio, nežinojo, kad Vilniuj yra toks žymus „tautiškos ambicijos" žinovas. Jeigu butų žinoję, tai nera abejonės, kad Kauno universitete but įkurę „tautiškos ambicijos" katedrą ir pakvietę profesoriauti poną Rapolą, kuris butų išmokęs „tautiškos ambicijos" netik tą 50 proc. indeferentiškų tautiniu atžvilgiu Lietuvos inteligentu, kaip jis raso, bet žinoma ir visą Lietuvos liaudį, kuri per ilgus metus, kovodama už savo laisvę matomai tautiškumo neišmoko. O neišmoko suprantama todėl, kad dabartinis Rapolas, tur but, Rapoliuku buvo, mamytei krutis kramte ir nebuvo kas moko. Todel dabar, del stokos „tautiškos ambicijos", R. M. manymu, ir užgule Lietuvą visos nelaimes. Ant tokio tai atsparos taško atsiremęs p. Rap. M. riša visus besikuriančios Lietuvos valstybes politinius, socialinius, ekonomiškus bei kulturinius klausimus „Vil. Aido" skiltyse. Ant tokio pat atsparos taško atsiremęs sprendžia jis ir visas besimokinančio Vilniaus krašto lietuviško jaunimo, pažaboto juodašimtišku klerikalizmo apynasriu, auklejimo problemas ir, žinoma už menkiausias to jaunimo pastangas išsivaduoti iš to jungo, primeta kaltę politiniams emigrantams. Ir visai nenuostabu, kad jis laikydamasis to „genialaus" taško visiems sudetingo gyvenimo reiškiniams spręsti, prieina tokių absurdiškų išvadų, kad ir Lietuvos liaudies kovą už elementariškiausias teises, apie kurias kulturingose šalyse senai pamiršta—laiko taip pat tautiškos ambicijos stoka. Jam pasilipus ant Gedimino kalno, net teko matyti, kad ir Taurages sukilime maišesi kaž-kieno svetima ranka. Tiesiog reikia stebetis tokiomis geniališkomis akimis. Jeigu pasauly butų madoj regejimo konkursai, kaip dabar yra bokso, futbalo ir t. t.—tai nera abejones, kad R. Mackevičius sumuštų pasaulinį rekordą, ir ateit.es istorikas įrašytų dar vieną „herojų" Lietuvos istorijon, iškelusį į padanges Lietuvos vardą. Tik visa nelaime, kad toli pirmyn reginčios akys, kartu susijusios su labai toli praeity į—agusiais reakcingais smegenimis. O gal tai specifiškas, *„lietuviškai mokačios galvoti"*, musu juodašimtiškosios taip vadinamos inteligentijos požimys? Ir štai kame tas „lietuviškai mokančių galvoti" pažymys pasireiškia. Kalbedami apie emigrantų veikimą, p. R. Mackevičius ir dalinai p. A. Valaitis pareiske, kad girdi emigrantai *kovoja prieš Lietuvą.* Mackevičius net pabrauke tuos žodžius. Iš pradžių aš net nustebau tai išgirdęs. Nes man teko ligi Naujų metų redaguoti „Pirmyn" ir visą paskutinį laiką jame bendradarbiauti, bet aš niekur naužtikau, kad butų buvę rašoma *prieš Lietuvos valstybes nepriklausomybę, ar Lietuvą — kaipo prieš tautą. Visur pabrežtinai kovojama tik prieš tą budelių bandą, kuri smurto keliu pagrobusi valdžią į savo rankas paverge Lietuvos liaudi, o kartu ir visą Lietuvą surišo pakaroklių virve.* Aš net abejoju, ar rastus bent vienas doras lietuvis tegu ir socialistas, kuris drįstų pakelti ginklą prieš savo gimtąjį kraštą, kol pasauly egzistuoja taip vadinamos tautines valstybes, apsitverusios rubežiais, kol pasaulis nepriejo prie tobulesnių, kulturingesnių, t. y, internacionalinių sugyvenimo santykių, kuriems įsigyvenus, tures išnykti visokios šovinistines pertvaros, keliančios šiandien begales kruvinų vaidų. Bet kaip as įsigilinau į tų straipsnių autorių mintis, tai pasirodo, kad ypač p. Mackevičiaus galvoj dar šiandien tebsisuka senai pamirštos, supuvusios Prancuzijos karaliaus Liudoviko XIV pažiuros į valstybę, kuris sakydavo, kad *„valstybe—tai aš"*. Reiškia, kas kovoja *prieš karalių, tas tuo patim kovoja* ir prieš valstybę, tas yra tautos išdavikas ir t. t. Bet šiandien jau nebe Liudoviko XIV laikai. Šiandien XX amžius, kuriame moka dargi keletos metų vaikas atskirti *dieną nuo nakties.* Revoliucine liaudies valia per tą metų begį, visą eilę panašių kraujagerių, kaip Liudovikas XIV, nušlavė nuo žemes paviršiaus ir nesulaikomu žingsniu žengia pirmyn, vejais paleisdama tuos kruvinus stabus, kurie vieni save lygindavo valstybei, tautai ir t. p. Mokslas išdirbo visai kitokį supratimą apie valstybes, tautas ir valdovus, ir tas pažiuras pradeda įgyvendinti. Tiesa, po didžiojo karo, kuomet pasaulis perbridęs didžiausias kraujo juras atskleide naują istorijos lapą ir, juodašimtiškoji reakcija pakele galvą—vel atsirado diktatoriai, kurie nori įasmeninti savy tautas ir valstybes. Bet tai tik laiko ir labai trumpo laiko reiškinys. Istorijos ratas esti bent kiek sulaikomas, bet jokiu *budu nepasukamas atgalios.* Bet

„tautiškos ambicijos" apaštalui p. Mackevičiui matomai istorijos eigos prasme ir esme yra visiškai nesuprantama ir svetima. Ir todel nenuostabu, kad jo „lietuviškai mokančio galvoti" logikos vedami, jeigu tik tai nuosekliai darytumem, butinai turetumem pasmerkti: Didžląją Prancuzijos Revoliuciją, paskutinių metų Vokiečių revoliuciją, Didžiąją Spalių Revoliuciją, nes per tas revoliucijas buvo žmonių velniop pasiųsti tie kraujageriški karaliai ir juos supančios juodašimčių bandos, kurie save šioj ašarų pakalnej Dievo pas untiniais laike, pasiųstais ir pateptais valdyti liaudį ir šeimininkanti kraste, kai nuosaviam uky. Mackevičiaus kalba kalbant, reikia pasakyti, kad visi tie revoliucionieriai turejo per maža tautines ambicijos ir, žinoma, buvo tautos išdavikais. Taip ar ne? — p. Mackevičiau! Žinoma, kad taip, nes juk ir visi Rusijos juodašimčiai po šiai dienai tvirtina, kad bolševikai pražude Rusiją, kad jie buvo ir yra Vokiečių agentai. Taip kalba ne tik mineti juodasimčiai, bet ir fasistinis „Lietuvos Aidas". Tai kodel Rapolui pasiremusiam „tautine ambicija" taip nekalbeti?

Ponai! Jeigu jau jus užvedet kalbą apie *subjektus ir objektus*, jeigu jus primetat emigrantams *kovą prieš Lietuvą* ir jeigu jusų atžulę smagenys sugeba suskaičiuoti bent iki 3 — tai jusų mokančių lietuviškai galvoti galvose turi kilti sekantieji *klausimai ir į juos atsakymai:*

1. Kodel tokios masines politines emigracijos iš Lietuvos nebuvo per 9 Nepriklausomos Lietuvos gyvavimo metus?

2. Kodel per tą laikotarpį nebuvo panašių Tauroges sukilimų?

3. Kodel siandien, dargi katalikai, kelia didžiausius niurnejimus *) ir tokie reakcininkai, kaip buvęs prie fašistų švietimo ministeris dr. Bistras bego į užsienį? (Juk Bistrui, jeigu pas p. Rapolą yra šiek tiek gedos, tai jis neparaudęs kaip virtas vežys negaletų prikišti „tautiškos ambicijos" stoką).

4. Kodel tie visi reiskiniai atsirado Lietuvos politiškai-visuomeniniame gyvenime tik po 1926 metų gruodžio 17 dienos.

Ponas Rapole, jeigu tamsta stebejai Nepriklausomos Lietuvos gyvenimo eigą ir jeigu tamstai ir kitiems tos pačios minties šalininkams istikrųjų rupi Lietuvos gerove, o *ne spekuliacija* tautybes, patriotizmo ir lietuvybes obalsiais—tai gal malonetumet visų pirma savo galvose atsakyti objektingai į tuos klausimus, o jau veliau ir kitiems spaudoj atsakyti.

Taip, kalbant apie Vilniaus krašte gyvenančių emigrantų veikimo *taktika*, reikalinga pripažinti, kad jie daug klaidų padare. Ir, žinoma, tie, kurie stovi emigracijos vadovybej, tai patys šiandien mato ir gyvenimo verčiami ją pakeite. Bet pasakyt man, *kas dirbdamas klaidų nedaro*, kas neklysta. Isskiriant neklaidingąjį p. Mackevičių, tur but, visi ir todel jam, kaipo „neklaidingam" ir „nesuteptam", valia metyti „patriotiškus" akmenis į „klaidingus". Bet jeigu jau panagrinejus klausimą,—užmetama emigrantams *kovoj prieš Lietuvą*, tai mes į jį įsigilinę privalome sekančiai *pastatyti* tą klausimą: *Kas ištiesų kovoja prieš Lietuvą ir ką laikyti kova prieš Lietuvą?*

Ar šiandien prieš Lietuvą kovoja tą emigrantų grupe, kuri apsigyvenus Vilniaus kraste leidžia ir platina agitacinį laikraštį „Pirmyn" raginanti Lietuvos liaudį sukilti prieš niekšingų diktatorių kliką ir paimti krasto likimą į savo rankas? Ar prieš Lietuvą kovoja Voldemaro-Smetonos-Plechavičiaus ir kompanijos diktatura, kuri laiko vergų padety visus krašto piliečius? Ką mes pamatysim pažvelgę į tų klausimų esmę? Gi sekanti: Pirmieji leidžia savo agitacinį propagandos laikraštį, kovodami už Lietuvos liaudies teises,—ir tiek. Kas liečia pastaruosius, tai jeigu Vilniaus „patriotai" turi kaktoj akis, jie privalo matyti, kokie jų darbai ir ko jie siekia. Idomu, kuo pavadins diktatorių politikos sekančius vaisius tie „patriotai": Ką reiškia diktatorių įvestas visoj Vakarų Lietuvoj žiauriausias karo stovis, kuris užgniauže visas liaudies politines, kulturines ir ekonomines organizacijas? Ką reiškia žiauri karo cenzurą, laisvo žodžio suvaržymas, „Varpo" spaustuves išsprogdinimas, žmonių šaudymai, sodinimai į kalejimus ir tremimai į Varnius? Ką pagaliaus reiškia, jeigu Italų atstovui, kuris neturi mažiausios teises kištis į svetimo krašto vidaus reikalus, — reikalaujant visam menesiui uždaromos „Lietuvos Žinios"? Kuo aiškinti tuos visus reiškinius? Prieš ką varoma ta sistematinga kova? Prieš ką išsivyste Lietuvoj fašistų globojamas politinis banditizmas? Kas drįs užginčyti, kad tie visi dalykai atkreipti ne prie Lietuvių tautos branduolį — prieš lietuvišką liaudį, kuri ilgus metus grumesi del spaudos ir savo krašto laisves? Ar tai nera kova taip pat ir prieš lietuvių tautos individualybę, jeigu jai neleidžiama pasireikšti ir žiauriausiai varžoma pačios liaudies iniciatyva? Juk tokiose sąlygose lietuvių tauta pasmerkta išlepšejimui, galutinam by kokios kuribines iniciatyvos nustojimui. Bet to spekulantiški Vilniaus „patriotai" nemato. Jie taipos nemato, kad šiandien faktinais Lietuvos valdytojais yra gen. Grigaliunas-Glovackis ir Plechavičius; kurių pirmasai 1920 m. buvo peov'aku ir buvo patiekęs Lenkų valdžiai planus, kaip užgrobti Lietuvą; gi pastarasai, ilgus metus tarnavo lenkų legionose ir kaip gandai eina, dar ir šiandien turįs kaž kokius santykius su lenkų generalinių stabu. Ponui Mackevičiui ir kompanijai, tur but, lig šiol nežinoma, kad abu minetieji ponai, tapę kartu su Smetona ir Voldemaru Lietuvos liaudies budeliais, dar po šiai dienai nemoka dorai lietuviškai kalbeti. Vilniaus „patriotams", tur but, taipos nežinoma, kad Lietuvos kurimosi pradžioj, Smetona su Voldemaru norejo uždeti ant kovojančios liaudies pečių vokiečių imperialistų jungą rinkdami Urachą į karalius ir kuomet jiems tai nepavyko—tai jie šiandien nori patys tokiais pasidaryti, versdami Lietuvą Italijos fašistų provincija ir pildydami jos diktatorių norus.

Ir štai šiandien, ponai Mackevičiai, budami patys aklais, nori įkalbeti Lietuvos visuomenei, kad *kova prieš minetus Lietuvos liaudies budelius ir tas gaujas šnipų, kuriomis jie apleido gimtojo krašto piliečius,— yra kova prieš Lietuvą.*

Na pasakykite ponai, ar bereikia didesnio idiotizmo, suvynioto į tautiškos ambicijos bovelną? Aš nežinau, ko Mackevičiai panašiais straipsniai nori? Jeigu jie ieško kvailių pasauly — tai didesniu už save nesuras! Bet jeigu jiems ištiesų rupi tautybe ir lietuvybe, o ne spekuliacija minetais obalsiais — tai jie ne iš to galo apie juos pradejo rasyti. Jeigu Mackevičius skaite evangeliją, tai jis atsimena, kad ten yra pasakyta, kad „Ne visi tie kurie kartoja Viešpatie! Viespatie! Viešpatie! pakliuva į dangaus karalystę". Logiškai seka, kad lygiai taip pat ir ne visi tie, kurie linksniuoja tevynes meilę, lietuvybę ir t. p.—yra patriotais.

Palikdamas sekančiam kartui kitus iškeltus A. Valaičio ir R. Mackevičiaus klausimus, baigdamas norių pabrežti: *Mažiau idiotizmo po priedanga tautiškos ambicijos, o daugiau kritiško galvojimo ir pozityvaus darbo!* Stai ko šiandien taip čia, taip ten mums stinga ir nuo ko reiktų pradeti.

Pr. An.

Vilnius, 1928.20 IV.

*) Žiur. „Pirmyn" spausdinama Krikščionių demokratų atsišaukimą.

Liaudies Bibliotekos reikalu.

Kai kurių emigrantų iniciatyva, sumanyta išleisti keletas socialistinio turinio knygučių ir tuo praturtinti socialistiską literaturą lietuvių kalba. Deja, sunkios aplinkybes yra tam didžiausia kliutimi. Bet nežiurint tų visų kliučių, vis delto pradeta dirbti. Susirasius su vienminčiais Amerikos Lietuviais ir jiems mus paremus—įsteigta „Liaudies Biblioteka". Tos bibliotekos uždaviniu ir yra patiekti minetų knygučių. Pradžia jau padaryta. Išleistos dvi knygutes:

1. *Revoliucines Dainos ir Eeiles,*
2. *Žodis Jaunimui* (versta is Kropotkino).

Tolimesnis bibliotekos egzistavimas priklausys nuo skaitytojų, platintojų ir remejų. Todel, ypač pažangiajam Lietuvos Jaunimui, reiktų prie platinimo darbo prisideti. Ypatingai reiktų padeti pastangų, kad Lietuvos jaunimo tarpe plačiausiai pasklistų, nes labai įdomi knygute „*Žodis Jaunimui*". Be to, „Liaud. Bibl." redakcija atsikreipia į visus pasiryžusius kovoti pries siaučiančią Lietuvoj reakciją, kviesdama prisideti prie darbo, išverčiant atatinkamų šiems laikams knygučių ar parasant originalų. Visus rankraščius prasome siųsti redakcijos „Pirmyn" adresu.

„Liaud. Bib." Red.

Sąryšy su Gegužes Pirmąja, šis Nr. išejo dvigubas ir todel jo išleidimas buvo bent kiek suvelintas. Sekantis laikraščio Nr. išeis gegužes men. 15 d.

REDAKCIJA.

Kas kovoja prieš juodąjį fašizmą,

visi skaito, platina ir remia

laikraštį

„PIRMYN".

Kas nori sutriuškinti fašistinę diktaturą ir išvaduoti musų kraštą iš fašistines vergijos— visoj Lietuvoj organizuoja priešfašistines kovos organizacijas

„PIRMYN".

Ats. Redaktorius ir leidejas: Stasys Dainauskas. „ZORZA" Spaustuvė Vilniuje.